

Makale Gönderim Tarihi: 16.04.2025

Yayına Kabul Tarihi: 12.05.2025

Araştırma Makalesi

MORA SEFERLERİNDE OSMANLI DONANMASI (1715-1718)

Emirhan Özçelik*

ÖZ

Kutsal İttifak Savaşları'nın (1683-1699) sonunda Macaristan ve Mora'da toprak kayıpları yaşayan Osmanlılar, Venedik donanmasına karşı Akdeniz'de üstünlük kurmayı başarmıştı. Bunun etkisiyle savaşların ardından donanmayı yeni kalyonlarla güçlendirmeyi sürdürmüştü. Venedik donanmasının zayıflamasından istifade eden Osmanlılar, 1700'lü yıllarından başından itibaren Akdeniz'de saldırgan bir politika takip etmişti. Nitekim Osmanlıların 1714'te Mora'yı geri almak için Venedik'e savaş ilan etmesinde güçlenen donanma teşvik edici rol üstlenmişti. Bu çalışmada 1715-1718 yılları arasında Osmanlı donanmasının Mora seferlerindeki faaliyetleri incelenecektir. İlk bölümde, seferlerin ilk yılında Osmanlı donanmasının Mora ve Akdeniz'de gerçekleştirilen fetihlere katkıları hakkında bilgi verilecektir. Özellikle Venedik donanmasının mücadeleye cesaret edememesinin neticesinde Osmanlı donanmasının uzun yıllardır Venediklilerin hakimiyetindeki adaları ele geçirmesi öne çıkarılacaktır. İkinci bölümde, seferin ilk senesinde kazanılan zaferlerin etkisiyle Osmanlı yöneticilerinin nihai hedefi Venedik şehri olan sefer planı yapmaları ve bu doğrultuda Osmanlı donanmasının 1716 yılında Korfu Adası'nı kuşatması üzerinde durulacaktır. Üçüncü bölümde, Korfu Adası kuşatmasındaki başarısızlığın ardından Venedik donanmasının karşı saldırıya geçmesinin sonuçları değerlendirilecektir. Mora ve Akdeniz'deki toprak kazançlarının korunmasında Osmanlı donanmasının 1717 ve 1718 yıllarında Venedik donanmasını deniz savaşlarında mağlup etmesinin belirleyici olduğu gösterilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mora Seferleri, Osmanlı donanması, Venedik donanması, Akdeniz.

OTTOMAN NAVY IN THE PELOPONNESIAN CAMPAIGNS (1715-1718)

ABSTRACT

At the end of the Holy League Wars (1683-1699), the Ottomans suffered territorial losses in Hungary and the Peloponnese, but they managed to establish superiority in the Mediterranean against the Venetian fleet. After the wars, the Ottomans continued to strengthen the navy with new sailing ships. Taking advantage of the weakening of the Venetian fleet, the Ottomans also pursued an aggressive policy in the Mediterranean since the early 1700s. The strengthening of the navy was the incentive for the Ottomans to declare war on Venice in 1714 to retake the Peloponnese. In this study, the activities of the Ottoman navy in the Peloponnese campaigns between 1715-1718 will be analysed. In the first part, it

* Dr., emirhanozcelik25@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1858-5337.

provides the information about the contributions of the Ottoman navy to the conquests in the Peloponnese and the Mediterranean in the first year of the campaigns. It emphasised that the Venetian navy's lack of courage to fight made it easy for the Ottoman navy to capture the islands that had been under Venetian control for many years. The second part will focus on the Ottoman statesmen's planning of an expedition with the ultimate goal of Venice as a result of the victories won in the first year of the campaign and the Ottoman navy's siege of Corfu Island in 1716. In the third part, the consequences of the Venetian fleet's counterattack after the failure of the siege of Corfu Island will be analysed. It will be shown that the naval battles won by the Ottoman fleet against the Venetian fleet in 1717 and 1718 were decisive in preserving the territorial gains in the Peloponnese and the Mediterranean.

Keywords: Peloponnesian campaigns, Ottoman navy, Venetian navy, Mediterranean.

Giriş

II. Viyana Kuşatması'ndan sonra Avusturya, Lehistan ve Papalık'ın önderliğinde kurulan Kutsal İttifak'a Venedik Cumhuriyeti de katılmış ve 1684-1699 yılları arasında Osmanlılarla Akdeniz ve Mora'da savaşmıştı. Venedik orduları savaşların sonunda Mora'yı işgal etmeyi başarmıştı, fakat Akdeniz adalarını ele geçirme girişimleri akim kalmıştı. Bu dönemde donanmayı kalyonlarla güçlendiren Osmanlılar, deniz savaşlarında Venedik donanmasına üstünlük kurmuş ve Akdeniz adalarındaki hakimiyetini sürdürmüştü. Osmanlıların Akdeniz cephesinde kurduğu üstünlük Mora'da kaybedilen yerleri geri almak için Venediklilerle tekrar savaşa girmesini de etkilemişti.

Bu çalışmada 1715-1718 yılları arasındaki Mora seferlerinde Osmanlı donanmasının faaliyetleri konu edilecektir. İlk bölümde, Osmanlı ve Venedik donanmalarının savaş öncesi durumları hakkında bilgi verilecektir. Osmanlıların, rakiplerine kıyasla 1700 yılından itibaren yeni savaş kalyonlarıyla donanmayı güçlendirmesinin sefer kararı üzerindeki etkisine temas edilecektir. İkinci bölümde, Osmanlı donanmasının 1715 yılında Akdeniz'deki fetihlere katkısı üzerinde durulacaktır. Bu kapsamda 1716 yılında gerçekleşen Korfu kuşatması da ayrı bir başlık altında incelenecektir. Üçüncü bölümde, 1717 ve 1718 yıllarında Venedik donanması ile Osmanlı donanması arasında meydana gelen deniz savaşları hakkında bilgi verilecektir. Bu savaşlardan Osmanlı donanmasının üstün ayrılmasının sebepleri değerlendirilecektir. Çalışmanın sonunda Mora'nın yeniden fethinde Osmanlı donanmasının rolünün bütün yönleriyle açıklığa kavuşturulması hedeflenmektedir.

Mora Savaşları Öncesinde Osmanlı ve Venedik Donanmaları

Osmanlılar, kadirgalarından müteşekkil donanmanın Hristiyan korsan kalyonlarına karşı mücadele gücünün azalmasının ve Fransa ile Venedik'in donanmalarını savaş kalyonlarıyla güçlendirmesinin etkisiyle 1682 yılında ikinci defa savaş kalyonu inşa etmeye karar vermişti.¹ 1684-1699 yılları arasında Venediklilere karşı Akdeniz'de yürütülen mücadeleler sırasında, Osmanlılar donanmadaki kalyon sayısını tedricen

¹ Osmanlıların kalyona geçiş süreci hakkında bkz. İdris Bostan, "Kadirga'dan Kalyon'a: XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Gemi Teknolojisi'nin Değişimi", *Osmanlı Deniz Teknolojisi* (İstanbul: Küre Yayınları, 2024), 85-120.

arttırmıştı. Osmanlı tersanelerinde özellikle 1690 yılından sonra teknik ve ateş gücü bakımından daha iyi kalitede büyük saff-ı harp kalyonları yapılmaya başlanmıştı. Yeni Osmanlı kalyonları, Venedik donanmasıyla meydana gelen mücadelelerin çoğundan galip çıkmayı da başarmıştı.² 1699 yılında savaşlar sona erdiğinde Osmanlı donanmasındaki kalyon sayısı yirmi sekize ulaşmıştı. 1701 yılında hazırlanan Bahriye Kanunnâmesi ile her sene inşa edilecek bir veya iki kalyonla donanmadaki savaş kalyonu sayısının kırka yükseltilmesine karar verilmişti.³

Venediklilerle yapılan barış antlaşmasından sonra ticaret gemilerini korsan saldırılarından korumak ve Ege adalarını muhafaza etmek için 1700 yılından itibaren ortalama altı ilâ sekiz Osmanlı kalyonu Akdeniz’de görevlendirilmekteydi.⁴ Osmanlı tersanelerinde ise yeni kalyonların inşası sürmekteydi. Venedik raporlarına göre, 1700-1715 yılları arasında yirmi iki ilâ yirmi yedi arasında yeni kalyon inşa edilmişti. Bu dönemde 110-120 toplu üç ambarlı bir kalyon ve 70-80 toplu iki ambarlı birden çok kalyon donanmaya katılmıştı.⁵ Osmanlı kaynaklarından da İstanbul ve Karadeniz’deki tersanelerde her sene kalyon inşa edildiğİ takip edilebilirken, 1715 yılına gelindiğİnde kırk kalyon hedefine neredeyse ulaşılmıştı.⁶

Venedikliler 1700 yılından itibaren yeni kalyon inşa etmeyi durdurmuş ve mevcut kalyonların bakımını yaparak donanmalarının gücünü korumaya karar vermişti. Savaşın ardından kalyonların bir kısmını Mora limanları ile Adriyatik’in güvenliğini sağlamak ve ticaret gemilerini korsan saldırılarına karşı korumakla vazifelendirmişti. Ancak, zamanla mevcut kalyonların önemli bir kısmı eskidiğİ için kullanılmaz hale gelmişti. Mora seferlerinden önce Venedik donanmasındaki savaş kalyonu sayısı on ikiye kadar düşmüştü.⁷ Venedikliler kalyon sayısını arttırmak yerine mevcut kalyonların idaresi ve denetimi için yeni tedbirler almayı tercih etmişti. Özellikle kalyonlara levent ve mühimmat temin etmekte yaşanan sıkıntıları çözüme kavuşturmak için bazı düzenlemeler yapılmıştı.⁸

1700-1715 yılları arasında Osmanlı donanmasının güçlenmesi ve Venedik donanmasının zayıflaması iki devletin Akdeniz’deki siyasi ve askeri ilişkilerinin seyrini etkilemişti. Venedik Kalyonlar Kaptanı Marcantonio Diedo, 1706 yılında Malta gemilerini takip eden altı Osmanlı kalyonunun Çuha Adası’nı geçerek Venedik’in hakimiyetindeki bölgeye girmesinden tedirgin olmuştu. Osmanlı Mîrî Kalyonlar Kapudanı Canım Hoca

² Osmanlı-Venedik donanmalarının Akdeniz’deki mücadeleleri hakkında bkz. Emirhan Özçelik, “Akdeniz’de Osmanlı-Venedik Çatışmaları ve Kalyon Dönemi (1670-1699)” (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2024), 13-294.

³ Özçelik, “Osmanlı-Venedik Çatışmaları”, 400-406; İdris Bostan, “Mezemorta Hüseyin Paşa ve 1701 Tarihli Bahriye Kanunnamesi”, *Türk Denizcilik Tarihi*, ed. İdris Bostan, Salih Özbaran, (İstanbul: Deniz Basımevi Müdürlüğü, 2009), 284.

⁴ Yusuf Alperen Aydın, “18. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nin Ege (Adalar) Denizi ve Doğu Akdeniz’e Yönelik Güvenlik Parametreleri”, *Osmanlı Araştırmaları* 45 (2015): 169-173.

⁵ Guido Candiani, “A New Battle Fleet: The evolution of the Ottoman sailing navy, 1650-1718, revealed through Venetian sources”, *The Mariner’s Mirror* 104/1 (2018): 24.

⁶ Yusuf Alperen Aydın, *Sultan’ın Kalyonları: Osmanlı Donanmasının Yelkenli Savaş Gemileri (1701-1770)* (İstanbul: Küre Yayınları, 2011), 67-74, 86-87.

⁷ Guido Candiani, *I vascelli della Serenissima: Guerra, politica e costruzioni navali a Venezia in età moderna, 1650-1720* (Venezia: Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti, 2009), 415-422, 437-441.

⁸ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 422-437.

Mehmed Kapudan ise Venediklilerin Malta korsanlarına yardımcı olduğunu iddia ederek kararını savunmuştu. Kaptan Diedo, en sonunda Barak Reis Adası yakınlarında bizzat görüştüğü Osmanlı kapudanlarını geri dönmeye ikna edebilmişti.⁹ Osmanlı tarihçilerine göre, aynı yıl içinde yirmi Osmanlı kalyonu Mayorka ve İspanya kıyılarına kadar açılmıştı. Kalyonlardan karaya çıkan leventler bu bölgede iki kaleyi yağmalamıştı. Osmanlı kalyonları dönüş yolunda Malta Adası'na da uğramış ve ada yakınlarında iki Malta kalyonuyla çatışmıştı. Buna karşılık altı İspanyol kalyonu kış aylarında Selanik ve Anadolu kıyılarına misilleme saldırı gerçekleştirmişti.¹⁰

Osmanlı kalyonları sonraki yıllarda Akdeniz'de ses getiren faaliyetlerde bulunmaya ve imkân yakaladıklarında Venedik sularına girmeye devam etmişti. 1707 yılında Mîrî Kalyonlar Kapudanı Canım Hoca Mehmed Kapudan'ın idaresindeki altı Osmanlı kalyonu ve iki Tunus kalyonu yine Malta gemilerinin peşinden Barak Reis Adası'nı geçerek Otranto Boğazı'ndaki Sazan Adası'na kadar girmişti.¹¹ Venedikliler, Osmanlı kalyonlarını engellemek için korsanlara karşı tedbirler almaya karar verirken, diğer taraftan Osmanlıların niyetlerinin genel bir saldırı için zemin hazırlamak olduğundan da şüphelenmişti. Nitekim İstanbul'da bulunan Fransa Büyükelçisi Charles de Ferriol 18 Nisan 1708 tarihli raporunda, Canım Hoca Mehmed Kapudan'ın Osmanlı kalyonları ve Kaptanıderya Morali İbrahim Paşa'nın kadırgalarla Akdeniz'e açılmaya hazırlandığını; altı yedi bin asker ve yüksek miktarda ateşli silahla donatılan donanmanın Venedik hakimiyetindeki adalara saldıracağı hakkında rivayetlerin olduğunu açıklamıştı.¹²

Charles de Ferriol, 14 Mayıs 1708 tarihli ikinci raporunda, Osmanlı donanmasının hedefinin Venediklilere savaş ilan etmek olduğuna yönelik haberler aldığını yinelemişti. Ancak, kendisi Osmanlı donanmasının kara ordusu olmadan savaşa girmeyeceğini ve muhtemelen Mora'da Osmanlı hakimiyetinde kalan kaleleri tahkim etmekle yetineceğini eklemişti.¹³ Keza bir sonraki raporunda Osmanlı donanmasının hazırlıklarının Venediklileri telaşlandırdığından bahsederken, dokuz kalyon, on beş kadırga, yirmi kalyata ve altı bin askerden müteşekkil Osmanlı donanmasının Mora'ya saldırmayacağını, en fazla Venedik kontrolündeki bazı adaları ele geçirmeye çalışacağına dair bir tahminde bulunmuştu.¹⁴

Fransa büyükelçisinin tahmin ettiği üzere Osmanlı donanması o sene Akdeniz'de ticaret gemilerini korumak ve Malta korsanlarını uzaklaştırmakla yetinmişti.¹⁵ Yine de Osmanlı kalyonları ve kadırgalarının birlikte Akdeniz'e açılması Venediklileri Mora'ya yönelik bir saldırı ihtimaline karşı tedirgin etmeye yetmişti. 1709 yılında Akdeniz'e açılan sekiz Osmanlı kalyonundan¹⁶ biri Venedik kontrolündeki Anabolu yakınlarındaki bir

⁹ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 441-442.

¹⁰ Râşid Mehmed Efendi, *Târîh-i Râşid*, haz. Abdülkadir Özcan, Yunus Uğur, Baki Çakır, Ahmet Zeki İzgöer (İstanbul: Klasik Yayınları, 2013), c. II, 784; Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa, *Nusretnâme; İnceleme-Metin (1106-1133/1695-1721)*, haz. Mehmet Topal (Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2018), 857.

¹¹ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 442.

¹² *Correspondance du Marquis de Ferriol, Ambassadeur de Louis XIV à Constantinople; avec une introduction par Émile Varenbergh* (Anvers: Typographie J.E.Buschmann, 1870), 280.

¹³ *Correspondance du Marquis de Ferriol*, 285.

¹⁴ *Correspondance du Marquis de Ferriol*, 296, 311-312.

¹⁵ *Correspondance du Marquis de Ferriol*, 328.

¹⁶ *Nusretnâme*, 877.

limana sığınan Malta kalyonunun peşinden gitmiş, Osmanlı kapudanı Venediklilerin tepkilerini dikkate almadan Malta kalyonuna saldırmış ve Osmanlı leventleri karaya çıkan düşman mürettebatını bir süre takip etmişti.¹⁷

Osmanlı donanmasının barış şartlarını ihlal etme riski olarak Akdeniz’de saldırgan bir politika takip etmesinin amacı Venediklileri sindirmek ve olası bir savaş için zemin hazırlamak olmalıydı. Nitekim Venedikliler, Mîrî Kalyonlar Kapudanı Canım Hoca Mehmed Kapudan’ın Venediklilerle sulha son vermek için kasti olarak Mora kıyılarında vakit geçirmesinden ve bazı olayları tetiklemesinden rahatsızlık duyuyordu.¹⁸

Osmanlıların 1710 yılından itibaren Rusya ile savaşa girmesi üzerine Osmanlı donanması Karadeniz’de görevlendirilmişti. Osmanlılar, 1711 yılında Rus ordusu karşısında alınan zaferden sonra kazançlı bir barış antlaşması imzalamıştı. Osmanlı yöneticileri Rus cephesinin kapanmasının ardından dikkatlerini bir kez daha Mora’ya çevirmişti. İlk Rus daimî büyükelçisi olan Pyotr Andreyeviç Tolstoy, kaleme aldığı raporlarda, Osmanlıların karada ve denizde Venediklileri yenerek Mora’yı geri almaya hazırlandığını not etmişti. Osmanlıların artık deniz savaşına girmekten çekinmediğini ve istihdam edilen Avrupalı denizciler sayesinde donanmayı daha iyi idare edebildiklerini hassaten vurgulamıştı. Osmanlı donanması hakkında da bilgiler paylaşan Tolstoy, kalyonların sağlamlığına dikkat çekmiş ve kalyon sayısını elliye çıkarmak için tersanelerde çalışmaların sürdüğünü belirtmişti. Osmanlı donanmasının her açıdan rakiplerinden önde olduğunu ve Venediklilerin savunma yapmak dışında şanslarının bulunmadığını da eklemişti.¹⁹

Venedik elçisi Andrea Memmo da özellikle donanma hazırlıklarına şahit olduktan sonra Osmanlıların barışı bozarak Mora’ya saldıracağını öngörmüştü. 1714 yılının yaz aylarından itibaren Venedik Senatosu’na gönderdiği mektuplarda Osmanlıların donanma ve ordu hazırlıkları hakkında detaylı bilgiler vermişti. Nitekim bir müddet sonra Sadrazam Damad Ali Paşa kendisini huzuruna çağırarak Karadağlı eşkıyaların Dalmaçya bölgesindeki taşkınlıklarından şikayetçi olmuştu. Venediklileri Karadağlıları himaye etmekle ve mühimmat temin etmekle suçlamıştı. Sadrazam konuşmasının sonunda elçiye yirmi gün içinde İstanbul’u terk etmesini söylemiş ve Venedik’e savaş ilan etmişti (Kasım 1714).²⁰ Andrea Memmo görüşmelerle alakalı Senato’ya sunduğu raporda, Kaptanıderya İzmirli Süleyman Paşa’nın da Karadağ’daki gelişmeler hakkında merkezin tutumunu destekleyici bilgiler sağladığından bahsetmişti.²¹

Osmanlı merkezî idaresi, savaş kararının ardından donanma hazırlıkları kapsamında ilk olarak kaptanıderyayı değiştirmişti. 1684-1699 yılları arasında

¹⁷ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 443.

¹⁸ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 480.

¹⁹ M. R. Arunova, F. S. Oreškova, *Tolstoy’un Gizli Raporlarında Osmanlı İmparatorluğu*, çev. İbrahim Allahverdi (İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2009), 61-75.

²⁰ Güner Doğan, *Venedikliler ile Dahi Sulh Oluna: 17. ve 18. Yüzyıllarda Osmanlı-Venedik İlişkileri* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2017), 232-237.

²¹ Giovanni Battista Foscolo, *Relazioni Dirette al Veneto Senato da Andrea Memmo già Bailo a Costantinopoli nel 1714 e 1715 Intorno Alla Prigione da Lui Sofferta al Topanà e Un Castello di Abido*, Venedik, Tipografia di Alvisopoli, 1840, 14-15.

Venediklilerle meydana gelen mücadelelerin sonunda mîrî kalyon kapudanlarının kaptanıderya olmasına yönelik bir düzenleme yapılmış ve bu doğrultuda 1701 tarihli Bahriye Kanunnâmesi'nde kaptanıderyaların seçim kriterleri kanuna bağlanmıştı.²² Mezemorta Hüseyin Paşa'nın ardından kapudâne kalyonu kapudanları olan Abdülfettah Paşa ve Aşçı Mehmed Paşa kanunnâmede açıklandığı şekliyle kaptanıderyalığa terfi etmişti. Ancak, Karadeniz'de Rus tehdidinin ortaya çıktığı dönemde 5 Şa'bân 1115'te (14 Aralık 1703) ikinci vezir Küçük Osman Paşa'nın kaptanıderya atanması ve Aşçı Mehmed Paşa'nın kapudâne kalyonu kapudanlığına tenzil edilmesiyle donanmanın idaresi değişmişti.²³ Bu tarihten itibaren kaptanıderyalar genellikle kürekli gemilerle Karadeniz'e açılırken, mîrî kalyon kapudanları yelkenli gemilerin başında Akdeniz'e çıkmıştı.²⁴

Mora seferi öncesinde Osmanlı merkezî idaresi, mîrî kalyonlar kapudanını yeniden kaptanıderya atayarak donanmanın yönetimindeki iki başlılığa son vermiş ve 1701 Bahriye Kanunnâmesi'nde belirlenen düzene dönmüştü. Sadrazam Damad Ali Paşa, donanma hazırlıklarına özen göstermediği gerekçesiyle Kaptanıderya İzmirli Süleyman Paşa'yı azletmişti. Uzun yıllardır mîrî kalyonlar kapudanı olarak görev yapan ve Kapudâne-i Hümayûn kalyonunu yöneten Canım Hoca Mehmed Kapudan'ın 17 Aralık 1714'te (10 Zilhicce 1126) kaptanıderya tayin edilmesini sağlamıştı.²⁵ Böylece Venedik donanmasıyla savaşma ihtimali göz önüne alınarak donanma kalyonları yönetmekte mahir ve tecrübeli bir denizci olan Canım Hoca Mehmed Kapudan'a emanet edilmişti.²⁶

Sadrazam Damad Ali Paşa, donanma hazırlıkları kapsamında üç ambarlı büyük kalyonda bir araya geldiği Tersâne-i Âmire çalışanlarına mevcut kalyonların hazırlıklarını tamamlamalarını ve inşası süren kalyon, kalyata, firkate ve diğer gemileri sefere yetiştirmelerini buyurmuştu.²⁷ 1714 yılının nisan ve kasım aylarında iki yeni kalyon denize indirilmişti.²⁸ Nisan 1715'te bir kalyon daha tamamlanarak donanmaya katılmıştı.²⁹ Akdeniz muhafazasında kalan sekiz mîrî kalyon sefer hazırlıkları için Tersâne'ye çağrılırken, bu tarihlerde Mısır'a gidecek ticaret kalyonları kapudanlarına da levent ve mühimmatlarını denetlemeleri ve korsan saldırılarına karşı toplu halde denize açılmaları buyrulmuştu.³⁰ Osmanlı merkezî idaresi, İskenderiye'de bulunan on ticaret kalyonunun Mora seferinde donanmaya katılması için de emir çıkarmıştı.³¹ Ticaret kalyonlarından biri İstanbul yolculuğu sırasında batmış ve sadece ikisi vaktinde Tersâne'ye ulaşmıştı. Bunun üzerine Mısır valisine diğer yedi kalyonun durumunu

²² Özçelik, "Osmanlı-Venedik Çatışmaları", 474-494.

²³ *Nusretnâme*, 805.

²⁴ Örneğin bkz. *Nusretnâme*, 811, 828, 840.

²⁵ *Nusretnâme*, 1007; Râşid Mehmed Efendi ise Süleyman Paşa'nın azledilmesini gerektirecek bir durum olmadığını ifade etmiştir, bkz. *Târîh-i Râşid*, c. II, 890.

²⁶ Canım Hoca Mehmed Paşa'nın hayatı ve faaliyetleri için bkz. Meltem Aydın, "Kaptan-ı Derya Canım Hoca Mehmed Paşa", *Bilig* 77 (2016): 27-53.

²⁷ *Nusretnâme*, 1002-1003.

²⁸ *Nusretnâme*, 995, 1004.

²⁹ Akrep başlı ismi verilen bu kalyona temin edilen malzemeler hakkında bkz. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri (BOA), Topkapı Sarayı Arşivleri Evrakı (TSMA.e), 879/36.

³⁰ BOA, Divan-ı Hümayûn Sicillatı Mühimme Defterleri (A.DVNSMHH.d), 120/948, Evâhir-i Ramazan 1126/30 Eylül-9 Ekim 1714; Akdeniz muhafazasında kalan kalyon kapudanlarına Evâil-i Zilka'de 1126'da (8-17 Kasım 1714) bir kez daha kalyonların eksiklerini tamamlamak için Tersâne'ye dönmeleri emredilmişti, bkz. BOA, A.DVNSMHH.d, 120/1026.

³¹ BOA, TSMA.e, 111/14, 19 Rebî'ülâhır 1126/4 Mayıs 1714; Venedik elçisi de Mısır'da ticaret kalyonlarının Osmanlı donanması için hazırlanmasını savaş alametlerinden biri saymıştı, bkz. Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 483.

araştırması emredilmişti.³² Mağribli İsmail'e ait olan tüccar kalyonu da Tersâne'de teçhiz edildikten sonra donanmaya dahil edilmişti.³³ Son olarak mevcut kalyonların levent ile mühimmat eksiklikleri tamamlanmış ve inşası süren kalyonlar için malzeme tedarik edilmişti.³⁴

Osmanlılar, savaş hazırlıkları kapsamında Garp Ocakları'nı da donanmaya davet etmişti.³⁵ Cezayir beylerbeyi ve dayısına Venediklilerle savaş ilan edilmesinin gerekçeleri açıklandıktan sonra on beş kalyonla donanmaya katılmaları emredilmişti.³⁶ Trablusgarb ve Tunus yöneticilerine ise üçer kalyonu sefere hazırlamaları için emirler gönderilmişti.³⁷ Öte yandan, mîrî kalyonlarda yeterli sayıda mortar ve demir top olmadığı için Cezayirlilerden bu toplardan yüz elli veya iki yüz adet, Tunuslulardan elli mortar ile yüz demir top ve Trablusgarblılardan elli mortar ve elli demir topu yanlarında getirmeleri buyrulmuştu.³⁸

Venedik Senatosu, Osmanlıların savaş ilan edeceği netleştikten sonra kalyon sayısını yirmiyeye yükseltmek için tedbirler almıştı. Venedik Tersanesi'nde yapımı devam eden yedi kalyonun tamamlanması için çalışmalar hızlandırılmıştı, fakat seferden önce sadece dört kalyon donanmaya yetiştirilebilmişti. Geri kalan üç kalyon ise donanma Akdeniz'e açıldıktan sonra tamamlanmıştı. Bunun haricinde mevcut ve yeni kalyonlara yeterli sayıda top ve levent yerleştirilememişti.³⁹

Neticede Osmanlıların Mora'yı geri almak için Venediklilere savaş ilan etmesinde donanma teşvik edici bir rol oynamıştı. Venediklilerin zayıflayan donanmaları ise savaşlar başladığında rakipleriyle mücadele edecek düzeyde değildi. İki devletin donanma gücü arasındaki bu fark Mora seferleri boyunca Akdeniz'de meydana gelen çatışmaların ve Mora'da devam eden savaşların sonucunu doğrudan etkilemişti.

Mora Seferlerinin İlk Yılında Osmanlı Donanması

Osmanlı ordusu 21 Şubat 1715'ten (16 Safer 1127) itibaren Davudpaşa Sahrası'nda toplanmaya başlamıştı. Kaptanıderya Canım Hoca Mehmed Paşa 20 Mart 1715'te (14 Rebî'ülâhır 1127) donanmayla Tersâne-i Âmire'den ayrılmış ve Yalı Köşkü'nde III. Ahmed ve Sadrazam Damad Ali Paşa ile görüşmüştü. Akabinde Beşiktaş'a dönen Kaptanıderya Mehmed Paşa, 31 Mart'ta (25 Rebî'ülevvel) donanmayla törenler eşliğinde Akdeniz'e

³² BOA, A.DVNSMHHM.d, 51/1, Evâil-i Zilhicce 1126/8-17 Aralık 1713.

³³ BOA, A.DVNSMHHM.d, 57/9, Evâhır-i Rebî'ülâhır 1127/26 Nisan-4 Mayıs 1714.

³⁴ Mehmet Yaşar Ertaş, *Sultanın Ordusu: 1715 Mora Seferi'nde Organizasyon ve Lojistik* (İstanbul: Kronik, 2018), 50-58.

³⁵ *Nusretname*, 1008.

³⁶ BOA, A.DVNSMHHM.d, 120/1038, Evâhır-i Zilka'de 1126/28 Kasım-7 Aralık 1714; BOA, Muallim Cevdet Tasnifi Belgeleri (C.BH), 265/12253, Evâsıt-ı Rebî'ülâhır 1127/16-25 Nisan 1714.

³⁷ BOA, A.DVNSMHHM.d, 120/1039, 1040, Evâhır-i Zilka'de 1026/28 Kasım-7 Aralık 1714.

³⁸ BOA, A.DVNSMHHM.d, 120/1041, 1042, 1043, Evâhır-i Zilka'de 1026/28 Kasım-7 Aralık 1714.

³⁹ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 485-496.

doğru yelken açmıştı.⁴⁰ Osmanlı donanması 12 Mayıs'ta (8 Cemâziyelevvel) Çanakkale Boğazı'ndan geçmiş ve Garp Ocakları kalyonlarıyla buluşmak için Bozcaada'ya gitmişti.⁴¹

Osmanlı donanmasındaki savaş gemilerinin sayısı hakkında Osmanlı ve Avrupa kaynakları farklı bilgiler aktarmaktadır. Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa'ya göre, 62 zirâ (50 metre) uzunluğunda 130 toplu ve üç ambarlı kapudâne kalyonuyla birlikte kırk bir kalyon, iki humbara kalyonu, iki ateş kalyonu, yirmi kadirga, yirmi kalyata, on firkate ve otuz iki kancabaş kayık olmak üzere Osmanlı donanması yüz yirmi yedi gemiden müteşekkildi.⁴² Bir Osmanlı evrakında toplamda 18.010 leventin hizmet ettiği kırk iki kalyonun donanmada yer aldığı açıklanmıştı.⁴³ Venedik kaynakları, Garp Ocakları kalyonlarının katılmasıyla Osmanlı donanmasında elli sekiz kalyon ve beş ateş gemisinin mevcut olduğunu belirtmişti.⁴⁴ İstanbul'dan ayrılan eski elçi Andrea Memmo, bizzat gördüğü yedi kalyonun iyi teçhiz edilmemiş olduğunu ileri sürmüştü. Kaptanıderya Mehmed Paşa ile birlikte dokuz kalyondan oluşan ve yine yeterli teçhizatı olmayan ikinci filonun da diğerlerine katıldığını ifade etmişti. Osmanlıların on kalyonu daha hazırlamakta olduklarını ve on iki ticaret kalyonunu silahlandırarak donanmaya dahil etme planını yerine getiremediklerini de eklemişti. Sonuç olarak Osmanlıların otuz altı mîrî kalyonla İstanbul'dan ayrıldığını belirten Memmo, yaygın kanının aksine rakiplerinin donanmasının zannedildiği kadar korkutucu olmadığını da vurgulamıştı.⁴⁵

Bir Hollanda raporuna göre ise donanmada yer alan elli sekiz kalyondan otuz altısı mîrî kalyon ve onu ticaret kalyonuydu. Bunları beş Cezayir, dört Tunus ve üç Trablusgarb kalyonu olmak üzere on iki Mağrib kalyonu tamamlamıştı. Mîrî kalyonlarda toplamda 21.160 nefer ve 2.112 top bulunuyordu. Mîrî kalyonlardan üç ambarlı 112 toplu kapudâne kalyonu haricinde, bir 88, bir 72, bir 68, iki 64, dört 60, beş 58, iki 56, beş 54, üç 52, bir 50, üç 48, bir 46, bir 42 ve bir 38 toplu kalyon mevcuttu. Ticaret kalyonlarında ise 36 ilâ 58 arasında top yer alıyordu. Kalyonlara otuz altı kadirga, beş ateş gemisi ve dört humbara gemisi eşlik etmişti.⁴⁶

Yüksek sayıda nefer ve topa sahip Osmanlı donanması, sefer stratejisi doğrultusunda orduya asker ve ateşli silah tedarik etmek, Venedik kontrolündeki adalara saldırmak ve Venedik donanmasını takip etmekle vazifelendirilmişti.⁴⁷ Sadrazam Damad Ali Paşa ordunun başında 2 Nisan 1715'te (27 Rebî'ülevvel 1127) İstanbul'dan ayrılırken, donanmayla Akdeniz'e açılan Kaptanıderya Mehmed Paşa, ordu Selanik'e ulaştığında 16 Mayıs 1715'te (12 Cemâziyelevvel 1127) Selanik Limanı'na yanaşmış ve kalyonlarda bulunan asker ile mühimmatı karaya çıkarmıştı.⁴⁸ Ayrıca Ali Paşa ile İstendil Adası'na

⁴⁰ Göynüklü Ahmed Efendi, *Târîh-i Göynüklü (Osmanlı Tarihi 1123-1172/1711-1759)*, haz. Songül Çolak (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019), 154; *Nusretname*, 1013.

⁴¹ Anthelme de Tricaud, *Campagnes de Monsieur le prince Eugène en Hongrie, et des généraux venitiens dans la Morée, pendant les années 1716 & 1717* (Amaury, 1717), c. II, 220.

⁴² *Nusretname*, 1013.

⁴³ BOA, C.BH, 187/8813, vr. 2.

⁴⁴ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 498.

⁴⁵ Foscolo, *Relazioni Dirette al Veneto Senato da Andrea Memmo*, 32-33.

⁴⁶ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 499; On beş mîrî kalyonun uzunlukları için bkz. Aydın, *Sultan'ın Kalyonları*, 54.

⁴⁷ Dionysios Hatzopoulos, "An Overview of Naval Strategy during the 1714-1718 War between the Ottoman Empire and the Venetian Republic", *Nuova Antologia Militare* 3 (2022): 303-304.

⁴⁸ Tricaud, *Campagnes de Monsieur*, c. II, 222.

saldırma planını müşavere etmişti. Daha sonra Kaptanıderya ile Sadrazam, kapudâne kalyonuna geçmiş ve akşama kadar devam eden şenliklerin ardından donanma İstendil'e doğru yelken açmıştı.⁴⁹

Osmanlı donanmasının İstendil'e harekete geçmeye hazırlandığı tarihlerde Venedik donanması henüz denize açılmamıştı. Kalyonlardan sadece beşi iyi durumdaydı ve hâlâ yeterli sayıda levent istihdam edilememişti. Başkomutan Daniele Dolfin sefer başlamadan önce olası bir Osmanlı saldırısına karşı sekiz kalyonu Anabolu'dan Barak Reis Adası'na çekmeyi düşünmüştü. Ancak, bu karardan vazgeçilmiş ve Kalyonlar Kaptanı Francesco Corrier'in kalyonlarla Girit'te Venedik hakimiyetinde olan Suda Adası'nı tahkim etmesi uygun görülmüştü. Ayrıca Kaptan Corrier'e dönüş yolunda Osmanlı donanmasıyla karşılaşmamak için önlemler alması telkin edilmişti. Sefer stratejisi bu şekilde belirlendikten sonra Venedik donanması hazırlıklarını tamamlamak için birkaç ay Ayamavra Adası'nda demirlemişti. Bu arada satın alınan ve kiralanan kalyonlarla donanmadaki kalyon sayısı yirmiye yükselmışti, fakat bu kalyonların çoğu savaşacak güçte değildi. Kalyonların haricinde iki mavna, on beş kadirga ve on kalyata donanmaya katılmıştı.⁵⁰

Başkomutan Daniele Dolfin, İstendil Adası'nın kaybedilmesiyle ilgili Senato'ya sunduğu raporda ilk olarak Kaptanıderya Canım Hoca Mehmed Paşa'nın kırk beş kalyon, iki ateş gemisi, iki humbara gemisi, kırk kadirga ve kırk kalyatadan müteşekkil Osmanlı donanmasıyla 7 Haziran 1715'te ada limanına ulaştığını açıklamıştı.⁵¹ Osmanlı gemilerinden binlerce asker hızlıca karaya çıkarken, muhafızlar ve yerli halk kıyı şeridinden İstendil Kalesi'ne çekilmişti. Ne var ki kalede bulunan toplar Osmanlı askerlerinin ilerleyişini yavaşlatmamıştı. Buna karşılık Osmanlı kalyonlarında bulunan büyük çaplı toplar karaya çıkarıldıktan sonra topçular top atışı başlatarak kale duvarlarına hasar vermiş ve birçok kişinin ölümüne sebep olmuştu. İstendil halkı Osmanlı donanmasının saldırısının bir felakette sonuçlanacağını fark ederek aynı gün içinde teslim olmaya karar vermişti. Kaptanıderya Mehmed Paşa halkın ve askerlerin zarar görmeden Benefşe'ye gitmesine müsaade etmiş ve İstendil'i vire ile fethetmişti.⁵²

Osmanlı donanması İstendil'i bir gün içinde ele geçirmeyi başarırken, Râşid Mehmed Efendi dört yüz yıldır Venediklilerin hakimiyetinde olan bu adayı daha önce Kaplan Mustafa Paşa, Köse Ali Paşa ve Mezemorta Hüseyin Paşa gibi meşhur kaptanıderyaların fethedemediğini vurgulayarak zaferin önemine dikkat çekmişti. Donanmanın başarısının Osmanlı askerlerini şevke getirdiğini ve Venediklileri korkuya düşürdüğünü de eklemişti.⁵³

⁴⁹ *Târîh-i Râşid*, c. II, 903-904; *Târîh-i Göynüklü*, 169.

⁵⁰ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 497-498.

⁵¹ "Relatione della resa di Tine dall'armi Venete all'Ottomana Potenza seguita li 7 Giugno 1715", içinde *Guerre tra i Veneziani ed i Turchi*, McGill University's Library of Rare Books and Manuscripts, vr. 26b.

⁵² "Relatione della resa di Tine dall'armi Venete all'Ottomana Potenza seguita li 7 Giugno 1715", vr. 27a-30a, 34a-35b; Ayrıca bkz. *Târîh-i Râşid*, c. II, 910-911; Girolamo Ferrari, *Delle notizie storiche della Lega tra l'Imperatore Carlo VI e la Repubblica di Venezia contra il Gran Sultano Acmet III e de' loro Fatti d'armi dall'anno 1714 sino alla pace di Passarowitz* (Venice, 1723), 41; Giacomo Diedo, *Storia della Repubblica di Venezia, dalla sua fondazione sino l'anno MDCCXLVII* (Venice, 1751), c. IV, 86-87.

⁵³ *Târîh-i Râşid*, c. II, 911.

Sadrazam Damad İbrahim Paşa orduyla 23 Mayıs 1715'te (19 Cemâziyelevvel 1127) Selanik'ten Gördes'e doğru hareket geçmişti. Kaptanıderya Canım Hoca Mehmed Paşa ise kalyonların bir kısmını orduya zahire nakletmekle görevlendirmişti. Sadrazam Ali Paşa, Mora Yarımadası'nın kapısı olan Gördes Kalesi'ne yaklaştığı sırada Eğriboz'dan zahire alan sekiz kalyondan üçünün ve otuzdan fazla şaykanın Anabolu civarında olduğunu haber almıştı. Sadrazam bu filonun Gördüs'e iki saat mesafedeki Kehriz (*Kechries*) Limanı'na yanaşmasını buyurmuştu.⁵⁴ Kaptanıderya Mehmed Paşa da kadirga ve kalyataların bir kısmını Atina Körfezi ile Gördes Boğazı arasında yer alan EGINE Adası üzerine göndermişti. Yerel halkın direnç göstermemesi ve cizye ödemeyi kabul etmesi üzerine EGINE 12 Haziran 1715'te (9 Cemâziyelâhır 1127) Osmanlı hakimiyetine girmişti.⁵⁵ Osmanlı donanmasının İstendil ve EGINE'yi ele geçirdiğinin haberi 15 Haziran'da (12 Cemâziyelâhır) Osmanlı ordugâhına ulaşmıştı.⁵⁶

Sadrazam Damad Ali Paşa, Gördes Kalesi'ni 2 Temmuz 1715'te (29 Cemâziyelâhır 1127) fethetmişti. Osmanlı ordusu Mora Yarımadası'na girmiş ve bir sonraki hedef olan Anabolu Kalesi'ne doğru harekete geçmişti. Kaptanıderya Mehmed Paşa da donanmayla deniz üzerinde buraya yönelmişti. Osmanlı birlikleri 12 Temmuz'da (10 Receb) Anabolu'yu kuşatmıştı. Üç gün sonra Anabolu Limanı'na giren Osmanlı kalyonlarından kaleye yoğun top ile tüfek atışı başlamıştı. Donanmada bulunan toplar ile leventler karaya çıkarılmış ve Palamut Kalesi'ne düzenlenen saldırıya katılmıştı. Kısa bir süre sonra burası ele geçirilmişti. Donanmanın katılmasıyla dört taraftan muhasara altına alınan Anabolu 20 Temmuz 1715'te (18 Receb 1127) fethedilmişti.⁵⁷ Ayrıca Kaptanıderya Mehmed Paşa gemilerle kaçmaya çalışan Venediklileri ele geçirmişti.⁵⁸

Anabolu'nun fethi Osmanlı donanmasının özellikle denize kıyısı olan liman şehirlerinin kuşatmalarında önemli bir katkı sunabildiğini göstermişti. Başkomutan Daniele Dolfin, Anabolu'ya destek olmamanın sonuçlarını tecrübe ettikten sonra bir deniz muharebesi riskini göze alma pahasına Osmanlı donanmasının önünü kesmeye karar vermişti.⁵⁹ Ancak, Venedik kalyon ve kadirgaları henüz bir savaşı kaldıracak durumda değildi ve donanma idaresinde sıkıntılar devam ediyordu.⁶⁰ Venedik ince donanmasının 17 Temmuz 1715'te (15 Receb 1127) Preveze'ye düzenlediği saldırı da başarısız olmuştu.⁶¹ Vaziyeti değerlendiren Başkomutan Dolfin, Koron Kalesi'nde bulunan askerleri ve mühimmatı Modon Kalesi'ne nakletmeyi uygun görmüştü. Venedikliler Navarin Kalesi'ni de boşaltmış ve bütün güçlerini Modon'da toplamıştı. Venedik kalyonları ise Barak Reis Adası yakınlarında Osmanlı donanmasını beklemeye koyulmuştu.⁶²

⁵⁴ *Târîh-i Râşid*, c. II, 915-916; Diedo, *Storia della Repubblica di Venezia*, 89.

⁵⁵ Diedo, *Storia della Repubblica di Venezia*, 91; *Târîh-i Râşid*, c. II, 921.

⁵⁶ *Târîh-i Göynüklü*, 181.

⁵⁷ "Relatione della caduta di Napoli di Romania alla potenza Ottomana seguita li 20 Luglio 1715", içinde *Guerre tra i Veneziani ed i Turchi*, vr. 51a-58a; Diedo, *Storia della Repubblica di Venezia*, 93-95; Ferrari, *Delle notizie storiche*, 47-53; *Târîh-i Râşid*, c. II, 922-924.

⁵⁸ *Târîh-i Göynüklü*, 192.

⁵⁹ Tricaud, *Campagnes de Monsieur*, c. II, 233-234; Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 500.

⁶⁰ Ferrari, *Delle notizie storiche*, 54-58.

⁶¹ *Târîh-i Râşid*, c. II, 928-929; *Târîh-i Göynüklü*, 195-196.

⁶² Diedo, *Storia della Repubblica di Venezia*, 98; Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 500-501.

Sadrazam Damad Ali Paşa, askerî ricalin itirazlarına rağmen Koron ile Modon'u fethetmeye karar vermişti.⁶³ Kaptanıderya Canım Hoca Mehmed Paşa'yı kara ordusundan önce harekete geçerek Koron ve Modon'a deniz üzerinden saldırmakla görevlendirmişti. Kaptanıderya, Anabolu kuşatması sırasında karaya çıkarılan topların yeniden kalyon ve kadirgalara yüklenmesinin ardından 30 Temmuz 1715'te (28 Receb 1127) harekete geçmişti.⁶⁴ Ancak, donanma ordunun gerisinde kalmıştı. Bunun üzerine Mehmed Paşa'ya bir ferman ile Osmanlı ordusunun 12 Ağustos'ta (11 Şa'bân) Modon'a ulaştığı haber verilmiş ve kale yakınlarında bulunan Venedik donanmasının Osmanlı birliklerine tehdit oluşturduğu belirtilmişti. Venedik donanmasının bir büyük kalyon ve on sekiz küçük kalyon, iki mavna, üç şayka ve on sekiz potaç türü küçük sefinden müteşekkil olduğu da açıklanmıştı. Ayrıca Venedik donanmasının Koron'a doğru harekete geçebileceği bildirilmişti. Bütün bu bilgilerin ardından Kaptanıderya Mehmed Paşa'ya kalyonlarla düşman donanmasının üzerine gitmesi emredilmişti.⁶⁵

Sefere katılan Göynüklü Ahmed Efendi'ye göre, Osmanlı donanması hava koşulları nedeniyle ilerlemekte zorluk çekmişti. Bu durumu fark eden Venedik kaptanları ise *"sultâneler ağır gemilerdür, hevâları dahi muvâfıkdur, teziyye akındıları geçüp gelmeleri muhâl, bizler mukaddem varup kara askerine görinelim, şâyed ki donanması gelmiş diyü havfa düşerler, belki donanmasının bunda gelmesinde murâdı cengdür diyü donanmaları dahi endîşeden hâlî olmaz"* diyerek Modon önlerine yönelmişti.⁶⁶ Ancak, beklentilerin aksine Venedik donanması Osmanlı kalyonları karşısına çıkmayı göze alamamıştı. Osmanlı donanması 15 Ağustos'ta (14 Şa'bân) Koron önlerinden geçerek Modon'a on beş mil kadar yaklaşmıştı. Osmanlı kalyonlarını fark eden Venedik kaptanları, *"emân kendü cân u başın kurtarmak derdine düşüp hemân ol sâ'at temürlerin alup kıyılar rûzgârı ile firâr ihtiyâr"* etmişlerdi. Kuşatmayı sürdüren Osmanlı askerleri *"donanmamız gelüp erişmeden kâfir donanması firâr ediyor"* diye şaşırıırken, Kaptanıderya Mehmed Paşa, Zante Adası'na çekilen Venedik donanmasının peşine düşmek yerine Modon Kalesi'ni önlerine demirlemişti.⁶⁷

Karadan ve denizden muhasara altına alınan Modon Kalesi 17 Ağustos 1715'te (16 Şa'bân 1127) fethedilmişti. Sonraki günlerde Mora'daki diğer kaleler de Osmanlı hakimiyetine girmişti. Kaptanıderya Mehmed Paşa, Modon'un fethinin ardından Çuha Adası'na hareket etmiş ve muhafızların teslim olması üzerine adayı ele geçirmişti. Adada bulunan ateşli silah ve mühimmatı kayda geçirip Mora'ya nakletmişti (29 Ağustos 1715/28 Şa'bân 1127).⁶⁸ Mehmed Paşa'ya bu tarihlerde Küçük Değirmenlik ve Bolukendire adalarında yaşayan halkın korsanlarla iş birliği yaptığı haber verilmişti.⁶⁹

⁶³ *Târîh-i Göynüklü*, 197-198.

⁶⁴ *Târîh-i Râşid*, c. II, 931, 935-936.

⁶⁵ BOA, C.BH, 165/7797, Evâsıt-ı Şa'bân 1127/12-21 Ağustos 1715.

⁶⁶ *Târîh-i Göynüklü*, 202.

⁶⁷ *Târîh-i Göynüklü*, 203; *Târîh-i Râşid*, c. II, 939; "Relatione della caduta di Modon nel Poter Ottomano seguita li 14 Agosto dell'anno 1715", içinde *Guerre tra i Veneziani ed i Turchi*, vr. 72a-73a; Diedo, *Storia della Repubblica di Venezia*, 99; Ferrari, *Delle notizie storiche*, 59-60.

⁶⁸ BOA, Ali Emîrî Tasnîfi (AE.SAMD.III), 12/1062, 28 Şa'bân 1027/29 Ağustos 1715; *Târîh-i Göynüklü*, 209.

⁶⁹ BOA, AE.SAMD.III, 77/7770, 21 Şa'bân 1127/22 Ağustos 1715.

Kaptanıderya'nın bu duruma nasıl bir önlem aldığı tespit edilemese dahi kalyonların bir kısmını bu adalar üzerine göndererek gelişmelere müdahale etmesi mümkündür.

Kaptanıderya Mehmed Paşa'nın Çuha'dan sonraki hedefi Benefşe olmuştu. Venediklilerin bir yıldan uzun süren bir kuşatmanın ardından 1690'da işgal ettiği Benefşe'yi Osmanlı donanması sadece bir günde fethetmişti, zira Modon'un kaybedildiğini haber alan Benefşe muhafızları teslim olmaya karar vermişti. Kaptanıderya yaklaşık on beş günlük bir gecikmenin ardından 4 Eylül 1715'te (5 Ramazan 1127) Benefşe'ye ulaşmış ve halkın adadan ayrılmasına nezaret ettikten sonra kaleyi teslim almıştı.⁷⁰

Başkomutan Daniele Dolfin raporlarında önemli sayıda asker ve mühimmata sahip olmasına ve doğal konumu itibarıyla uzun süre bir kuşatmaya direnecek imkânı bulunmasına rağmen Benefşe'nin kolayca teslim olmasında Osmanlı donanmasından duyulan korkunun etkisine dikkat çekmişti.⁷¹ Nitekim Kaptanıderya Mehmed Paşa da bir sonraki hedefi olan Suda Kalesi'ni fethetmek için Osmanlı donanmasının gücünü caydırıcı bir unsur olarak kullanmıştı.

Girit Adası yakınlarında bulunan Suda Adası, Girit seferlerinin sonunda yapılan antlaşma ile Venediklilere bırakılmıştı.⁷² Suda Kalesi komutanı Alvise Magno'nun raporuna göre, Osmanlılar 1714 yılının sonundan itibaren kuşatma hazırlıklarına başlamıştı. Suda Kalesi'nde ise üç yüze yakın muhafız ve seksen kadar top bulunuyordu. Kaptanıderya Canım Hoca Mehmed Paşa, temmuz ve ağustos aylarında kale komutanına iki defa mektup göndererek teslim olmasını istemişti. Kaptanıderya muhatabının gözünü korkutmak için İstendil, EGINE, Modon, Çuha ve Benefşe muhafızlarının Osmanlı donanmasının gördükleri anda silahlarını bıraktıklarını vurgulamıştı. Adada bulunanların zarar görmemesi için kendisinin de direnmeden kaleyi boşaltmasını istemişti. Teslim olması halinde kimsenin canına ve malına zarar vermeyeceğini ifade etmişti.⁷³

Alvise Magno kaleyi savunmaya karar verince Osmanlı donanması Suda'ya doğru harekete geçmişti. Bu arada Girit'te bulunan Osmanlı görevlilerine de kalyonlar için zeytinyağı temin etmeleri buyrulmuştu.⁷⁴ Venedik donanmasının güçlü Osmanlı kalyonlarının karşısına çıkamadığına dair gelen haberler ise Suda muhafızlarının moralini düşürmüştü. Kaptanıderya Mehmed Paşa 18 Eylül 1715'te (19 Ramazan 1127) kırk bir kalyon, yedi kadirga, yirmi kalyata ve iki ateş gemisiyle adaya ulaştığında kale halkı ve askerler arasında büyük bir panik baş göstermişti. 19 Eylül'de (20 Ramazan) Osmanlı askerleri adaya çıkmaya başladığında kale muhafızları ve halkın önemli bir kısmı kale komutanına teslim olması için baskı yapmıştı. Bunun üzerine Alvise Magno beyaz bayrak

⁷⁰ *Târîh-i Râşid*, c. II, 945-946; *Târîh-i Göynüklü*, 210.

⁷¹ "Relatione della resa di Malvasia, e Cerigo e Spinalonga, e seguita li 5 settembre dell'anno 1715", içinde *Guerre tra i Veneziani ed i Turchi*, vr. 113a-117a.

⁷² Dionysios Hatzopoulos, "The Serenissima's Cretan Swansong: the Loss of Souda (September 1715)", *Nuova Antologia Militare* 5 (2024): 351-354.

⁷³ Hatzopoulos, "The Loss of Souda", 354-362.

⁷⁴ BOA, C.BH, 163/7687, 3 Ramazan 1127/2 Eylül 1715.

çekmiş ve kendisine üç gün içinde adayı terk etmesi için haber gönderilmişti. Kaptanıderya adada bulunanları güvenli yerlere nakletmeyi de kabul etmişti.⁷⁵

Kaptanıderya Canım Hoca Mehmed Paşa'ya Suda'nın fethinin ardından korsan saldırılarına karşı belirli sayıda kalyonu Akdeniz'de bırakması ve donanmayla Tersâne-i Âmire'ye dönmesi emredilmişti.⁷⁶ Osmanlı donanması 10 Aralık 1715'te (13 Zilhicce 1127) İstanbul'a ulaşırken, Kaptanıderya Mehmed Paşa "*üç anbarlı kapudânâ kalyonuyla o gice tablhânesin döğerek, yemin ü yesâr topları*" atmıştı. Kalyon ve kadırgalar Tersâne'ye girdikten sonra Mehmed Paşa ve derya beyleri Yalı Köşkünde III. Ahmed tarafından ağırlandı ve taltif edilmişti.⁷⁷

Mora seferlerinin ilk yılında Osmanlı donanması, Mora Yarımadası'nı fetheden kara ordusuna destek vererek ve Venedik kontrolündeki adaları ele geçirerek kazanılan zaferlerde önemli pay sahibi olmuştu. Aynı şekilde Venedik donanmasını Akdeniz sularından uzaklaştırarak Mora ve adalarda bulunan düşman muhafızlarının ve yerel halkın direnişini kırmıştı. 1715 yılında hazırlanan Mora Fetihnâmesi'nde de Osmanlı donanmasının İstendil, EGINE, Çuha, Benefşe ve Suda fetihlerine ayrıca yer verilmişti.⁷⁸ Donanmanın ortaya koyduğu başarılar Osmanlı askeri ricalini sonraki sene daha büyük sefer planları yapmak için de cesaretlendirmişti.

Venedik'i Fetih Planı ve Osmanlı Donanmasının Korfu Kuşatması

Bir yıl içinde Venediklilerden Mora Yarımadası'nı geri alan Osmanlılar, barış antlaşması imzalamak yerine savaşı sürdürmeyi tercih etmişti. Sadrazam Damad Ali Paşa, karada ve denizde kazanılan zaferlerin teşvikiyle 1716 yılında daha cüretkâr sefer planları hazırlamıştı. Silahdar Mehmed Ağa'nın ifadeleriyle "*Kapudân Cânım Hâce Hacı Mehmed Paşa'nın ilkâsıyla Körfos ve Zadra ve Dip Venedik Şehrî'nin feth ü teshîri sevdâsına*" düşmüştü. Kara ordusunun desteğiyle donanmanın Venedik'e kadar gideceğini düşünen Sadrazam, ilk olarak Korfu Adası'nı fethetmeyi hedeflemişti. Bu doğrultuda Osmanlı donanmasının denizden Korfu'ya ulaşmasını ve bir seraskerin kumandasında Mora'da bulunan birliklerin de adaya kara üzerinden yaklaşmasını uygun görmüştü. Sadrazam Ali Paşa ise ana birliklerle Zadar'a saldırmaya karar vermişti.⁷⁹

Seferin hedefi belirlendikten sonra donanmanın hazırlıkları başlamıştı. Tersâne-i Âmire'de yeni üç kalyonun yapılmasına karar verilmişti.⁸⁰ Ayrıca Kaptanıderya Mehmed Paşa'nın isteğiyle dört ticaret kalyonu satın alınarak donanmaya dahil edilmişti.⁸¹ Kalyon leventleri için üç bin kantar peksimet tedarik edilmişti.⁸² Mehmed Paşa, III. Ahmed'e

⁷⁵ Hatzopoulos, "The Loss of Souda", 362-366; *Târîh-i Râşid*, c. II, 955-957.

⁷⁶ BOA, AE.SAMD.III, 42/4131, Evâhir-i Ramazan 1127/20-30 Eylül 1715.

⁷⁷ *Nusretnâme*, 1029; *Târîh-i Râşid*, c. II, 970.

⁷⁸ Hüseyin Sarıkaya ve Veysel Göger, "Mora'nın Yeniden Fethine Dair Osmanlıların Hazırladıkları Fetihnâme (1715)", *Tarih Dergisi* 67/1 (2018): 116-119.

⁷⁹ *Nusretnâme*, 1024-1027.

⁸⁰ Üç kalyona gerekli kerestelerin teminini ilgilendiren emirler için bkz. BOA, AE.SAMD.III, 179/17396, 18 Rebî'ülevvel 1128/12 Mart 1716; Yeni ve mevcut kalyonların çeşitli kereste ihtiyaçları için toplamda 3.803.466 akçe masraf yapılmıştı, bkz. BOA, İE.BH, 14/1296, 18 Rebî'ülevvel 1128/12 Mart 1716.

⁸¹ Aydın, *Sultan'ın Kalyonları*, 132; BOA, İbnülemin Tasnifi (İE.BH), 14/1297, 15/1389.

⁸² BOA, İE.BH, 14/1299, 17 Rebî'ülâhır 1128/10 Nisan 1716.

sunduğu arzda, kalyonların bakımlarının yapıldığını ve mühimmat ile leventlerinin denetlediğini açıklamıştı. Donanmanın sefere hazır olduğunu bildirirken, daha önce Navarin Kalesi'ne otuz adet top nakletmekle görevlendirdiği ticaret kalyonları hakkında da bilgi vermişti.⁸³ Yabancı kaynaklar ise Osmanlıların sefer için yüz kalyon hazırladığını iddia etmişti.⁸⁴

Osmanlı devlet kayıtlarında, 1716 yılında denize açılan donanmada otuz üç mîrî kalyon, altı humbara ile ateş kalyonu ve on ticaret kalyonu olmak üzere toplamda kırk dokuz kalyonun yer aldığı açıklanmıştı. Ayrıca kalyonlarda 21.865 levent ve 586 üsera hizmet ediyordu.⁸⁵ Silahdar Mehmed Ağa'ya göre, 29 Mart 1716'da (5 Reb'ülâhır 1128) *"kırkdört kıt'a ceng kalyonu ve onbir kıt'a zahîre ve mühimmât-ı cebe-hâne kalyonu ve dört kıt'a âteş kalyonu ve iki kıt'a humbara kalyonu ve onbeş kıt'a çekdirir"* Tersâne-i Âmire'den ayrılmıştı.⁸⁶ Bir Venedik raporunda ise Osmanlıların otuz sekiz saff-ı harp kalyonu (*sultane de cordon*), on dokuz Mağrib kalyonu (sekiz Cezayir, altı Tunus ve beş Trablusgarb), on bir ticaret kalyonu ve üç ateş ile humbara kalyonu olmak üzere toplamda yetmiş bir kalyonla Korfu'ya ulaştığı not edilmişti. Ayrıca kalyonlara elli yedi kürekli gemi de eşlik etmişti.⁸⁷

Venedikliler cephesinde Mora'yı kaybetmenin üzüntüsü ve Osmanlıların düzenleyeceği yeni saldırının endişesi hüküm sürüyordu. Kayıplardan sorumlu tutulan Başkomutan Daniele Dolfin görevden alınmıştı. Ayrıca donanma kaptanları ve diğer görevliler hakkında soruşturma açılmıştı. İlk esnada başkomutan atanan Francesco Grimaldi donanma hazırlıkları tamamlanmadan Osmanlılar üzerine gitmeyi reddetmişti. Bunun üzerine Korfu'da bulunan Andrea Pisani Ocak 1716'da başkomutan seçilmişti.⁸⁸ Venedik Senatosu, Osmanlı donanmasıyla mücadele edebilmek için altı kalyonun daha inşa edilmesine karar vermişti. Ancak, sefere kadar sadece iki kalyon tamamlanarak donanmaya katılabiliyordu.⁸⁹ Bununla birlikte Senato kiralama ve satın alma yöntemiyle kalyon sayısını yirmi yediye yükseltebilmişti. Ayrıca Malta ve İtalya devletleri de Venedik donanmasına kalyon göndermişti.⁹⁰ Bu süreçte Korfu Kalesi de tahkim edilmiş⁹¹ ve garnizon yüksek sayıda asker ve mühimmatla güçlendirilmişti.⁹²

Osmanlı donanması Korfu'ya doğru harekete geçtikten kısa bir süre sonra Avusturya Osmanlılara savaş ilan etmişti (15 Nisan 1716/22 Reb'ülâhır 1128).

⁸³ BOA, AE.SAMD.III, 162/15891, 7 Reb'ülâhır 1128/31 Mart 1716.

⁸⁴ Tricaud, *Campagnes de Monsieur*, c. II, 267.

⁸⁵ BOA, C.BH, 187/8813, vr. 2; Aydın, *Sultan'ın Kalyonları*, 87.

⁸⁶ *Nusretnâme*, 1034.

⁸⁷ *Guerre tra i Veneziani ed i Turchi*, vr. 154b-155a.

⁸⁸ Marija V. Kocić ve Nikola R. Samardžić, "British Sources on the Crisis of the Venetian Patriarchate during the Second Morea War: The Case of Daniel IV Dolphin", *Acta Histriae* 30 (2022): 330-335.

⁸⁹ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 505-510.

⁹⁰ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 517; Mauro Difrancesco, "L'Ordine di Malta nella Seconda guerra di Morea attraverso i diari di viaggio del cavaliere fra' Afranio Petrucci, maggiore dei vascelli (1715-1717)", *Nuovo Antologia Militare* 4 (2023): 414-416; Bir Venedik raporuna göre, Venedik kalyonları, müttefik kalyonları ve diğer küçük türde kalyonlarla birlikte Venedik donanmasında seksen üç yelkenli gemi ve elli kürekli gemi bulunuyordu, bkz. *Guerre tra i Veneziani ed i Turchi*, vr. 154a-154b.

⁹¹ Guido Zucconi, "Buildign and Dismantling the Stronghold of Corfu in the Span of Three Centuries", *Cidade (in)defesa* 3 (2018): 203-208.

⁹² Tricaud, *Campagnes de Monsieur*, c. II, 257-258, 261, 265-266, 279-281, 288-289.

Osmanlıların Mora'daki zaferi ve Sadrazam Damad Ali Paşa'nın Venedik'i ele geçirme planı Avusturya'yı endişelendirmişti. Venedik'ten sonra Osmanlıların Avusturya üzerine gelme ihtimali ve Karlofça'da elde etti kazançları kaybetme riski Avusturya'nın Venedik'in yanında savaşa girme kararı almasını etkilemişti.⁹³ Sadrazam Ali Paşa, askeri ricalle görüştüktan sonra Venedik seferini askıya almaya ve Avusturya ordusuyla savaşmaya karar vermişti. Kaptanıderya Canım Hoca Mehmed Paşa ise Mora Seraskeri Mustafa Paşa ile birlikte Korfu seferine devam edecekti.

Kaptanıderya Mehmed Paşa nisan ve mayıs ayları boyunca Çanakkale Boğazı'nda donanmaya mühimmat takviye etmiş, Garp Ocakları ve ticaret kalyonlarını beklemişti.⁹⁴ Haziran ayında Akdeniz'e açılan Osmanlı donanması, Eğriboz'un güneyindeki Kızılhisar'a uğradıktan sonra Korfu'ya doğru harekete geçmişti.⁹⁵ 19 Haziran 1716'da (28 Cemâziyelâhır 1128) Barak Reis Adası'nı geçen Kaptanıderya, 23 Haziran'da (3 Receb) Zante Adası'nın önlerinde belirmişti.⁹⁶ Venedikli kaptanlar rüzgar avantajından yararlanarak Osmanlı donanması üzerine gitmeyi gündeme almış, fakat daha sonra Kefalonya Adası civarında beklemeyi uygun görmüşlerdi. Venedik ince donanması ise Korfu'ya çekilmişti.⁹⁷ Kaptanıderya Mehmed Paşa, düşman donanmasının tuzağına düşmemek için Otranto Boğazı'na doğru açılmış ve 3 Temmuz'da (13 Receb) Korfu Boğazı'nın kuzeyinden Korfu Kalesi önlerine ulaşmıştı.⁹⁸

Mora Seraskeri Kara Mustafa Paşa, Osmanlı donanmasının Korfu'ya ulaşmasıyla ilgili merkeze gönderdiği raporda, "*Venedik donanma-yı menhûsesi dokuz gün kadar eyyâm kendülerinin olup donanma-yı hümâyûn kalyonlarının üzerine havfından gelmeyüp engine gidüp*" ifadeleriyle rüzgâr avantajına sahip olmasına rağmen rakiplerinin Osmanlı kalyonlarına karşı çıkamadığını vurgulamıştı.⁹⁹ Kaptanıderya Canım Hoca Mehmed Paşa'nın akıllıca hamlesiyle düşmanı atlatarak Korfu'ya ulaşan Osmanlı donanması, kuşatmayı başlatmak için hızlıca karaya asker ve mühimmat çıkarmıştı. Venedik ince donanması Osmanlı kalyonları karşısında geri çekilirken, Fevkalade Kaptan Andrea Corner sayıca üstün Osmanlı kalyonlarıyla çatışmaya girmekte tereddüt etmesine¹⁰⁰ rağmen 8 Temmuz'da (18 Receb) yelkenli gemilerle Korfu Boğazı'na güneyden girmişti. Kaptan Corner'in amacı Osmanlı donanmasını deniz muharebesinde yenerek kuşatmaya son vermektir. Buna karşılık Kaptanıderya Mehmed Paşa altmış iki kalyonu Arnavutluk kıyıları ile Korfu Körfezi arasında konumlandırmıştı. Kendisi en güçlü yedi kalyonla donanmaya öncülük ederken, geri kalan mîrî ve Garp ocağı kalyonları karışık halde saf almıştı. Venedik kalyonları ise Korfu Boğazı boyunca safa girmişti. (Görsel 1).

⁹³ Doğan, *Venediklî ile Dahi Sulh Oluna*, 248-249.

⁹⁴ Tricaud, *Campagnes de Monsieur*, c. II, 301, 307.

⁹⁵ *Târîh-i Göynüklü*, 226.

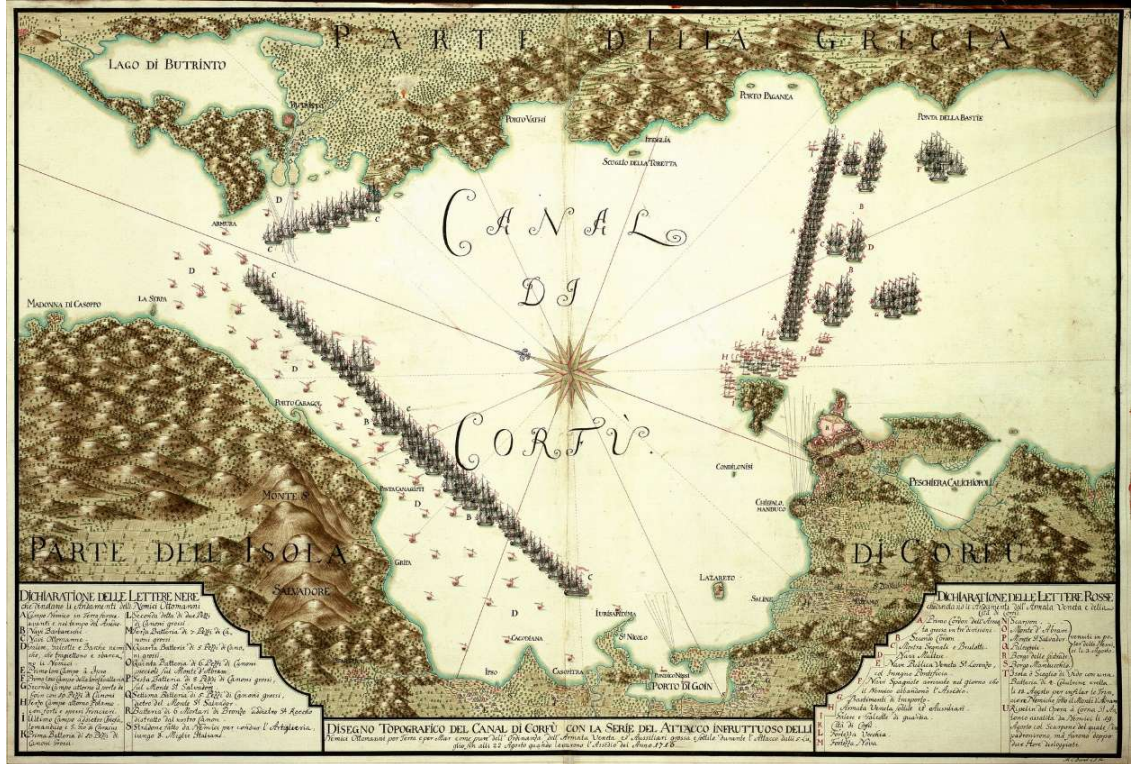
⁹⁶ Tricaud, *Campagnes de Monsieur*, c. II, 315-316.

⁹⁷ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 515-516.

⁹⁸ Tricaud, *Campagnes de Monsieur*, c. II, 322-323; Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 516.

⁹⁹ *Târîh-i Göynüklü*, 232.

¹⁰⁰ Tricaud, *Campagnes de Monsieur*, c. II, 323-324.

Şekil 1 Osmanlı ve Venedik donanmaları Korfu Boğazı'nda

Kaptanıderya Mehmed Paşa rüzgâr avantajına sahip Venedik kalyonları saldırıya geçmeden önce hem rüzgâr üstüne çıkmak hem de donanmayı Korfu ile düşman donanması arasında konumlandırmak için emrindeki yedi kalyonla kuzey kuzeydoğu yönüne tramola atmıştı.¹⁰¹ Venedik öncü kalyonlarını yöneten Amiral Marcantonio Diedo rakibinin hamlesine karşılık Korfu kıyılarına doğru yönelerek Osmanlı kalyonlarının üzerine gitmiş ve Kaptanıderya'nın yönetimindeki Kapudâne-i Hümayûn kalyonunun yan tarafına yaklaşmıştı. Kaptan Corner'in komutuyla Venedik öncü kalyonları özellikle Kapudâne-i Hümayûn'u hedef alarak Osmanlı öncü kalyonlarına top atışı başlatmıştı. Riske girmeyen Mehmed Paşa ise ikinci defa tramola atarak geride kalan kalyonların safına katılmıştı. Bir süre sonra üçüncü defa tramola atıp Osmanlı kalyonlarıyla bu defa Venedik artçı kalyonlarına saldırmıştı. Bu andan itibaren altı Osmanlı kalyonu ve Venedik artçı kalyonları arasından üç saat süren bir top savaşı başlamıştı. Osmanlı kapudanları bir Venedik kalyonunu ortaya almak istemiş, fakat çatışmanın şiddetiyle Arnavutluk kıyılarına doğru çekilmek zorunda kalmıştı. Osmanlı kalyonlarının safı bozulduğu için Venedikliler ateş gemisi kullanma şansı yakalamıştı, fakat kaptanlar bu fırsatı kullanamamıştı. Akşama kadar devam eden savaşın sonunda Osmanlı kadırgaları kalyonları yedekleyerek Korfu Boğazı'nın kuzeyine çekmişti. Korfu kıyılarına yakın duran Garp Ocakları kalyonları ise sıcak çatışmaya girmedikleri için hasar almamıştı.¹⁰²

¹⁰¹ Tramola bir yelkenli geminin rüzgâr üstüne çıkmak için rüzgârın geliş yönüne doğru manevra yapmasıdır.

¹⁰² Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 516-519; Roger Charles Anderson, *Naval Wars in the Levant, 1559-1853* (Princeton: Princeton University Press, 1952), 246-247; Ferrari, *Delle notizie storiche*, 123-125.

Kalyonlar arasındaki savaşın kazananı olmamıştı, fakat Venedikliler sayıca üstün rakiplerine kaybetmemeyi bir zafer saymıştı.¹⁰³ Bazı tarihçiler ise Osmanlı kalyonlarının savaşın sonunda kadırgalara yedeklenmesinin İtalya’da bir mağlubiyet alameti olarak kabul edildiğini ileri sürmüştü.¹⁰⁴ Ancak, Osmanlı kalyonları hem rüzgâr avantajına sahip rakibi karşısında savaş boyunca hamle üstünlüğünü elinde tutmuş hem de mücadelenin sonunda kuşatmayı kaldırmayarak Venediklilerin hedefini boşa çıkarmıştı. Üstelik Venedik kalyonlarına da ciddi hasar vermişlerdi.¹⁰⁵ Bunları göze alan Mora Seraskeri Mustafa Paşa, Sadrazam Damad Ali Paşa’ya Osmanlı kalyonlarının deniz muharebesini kazandığını bildirmişti.¹⁰⁶

Osmanlı donanması 10 Temmuz’dan (20 Receb) itibaren tekrar karaya asker ve mühimmat çıkarmaya başlamıştı. Sonraki günlerde Osmanlı askerleri adanın birçok bölgesini ele geçirmeyi başarmıştı.¹⁰⁷ Venedik donanması bu süreçte ikinci defa Osmanlı kalyonlarıyla savaşmaya cesaret edememiş ve bunun yerine yardımcı kuvvetlerin gelmesini beklemişti. Temmuz ayının sonuna kadar Venedik Tersanesi’nde yapımı tamamlanan bir kalyon, dört Malta kalyonu ve beş Papalık kalyonu donanmaya katılmıştı.¹⁰⁸ Venedik kalyonları 5 Ağustos (16 Şa’bân) ve 20 Ağustos’ta (2 Ramazan) iki defa Osmanlı donanmasına saldırma teşebbüsünde bulunmuş, fakat ters rüzgârlar yüzünden her seferinde geri çekilmişlerdi.¹⁰⁹

Kaptanıderya Canım Hoca Mehmed Paşa 22 Ağustos 1716’da (4 Ramazan 1128) kuşatmayı kaldırmaya karar vermişti. Sonraki üç gün boyunca Osmanlı askerleri ve mühimmat donanma gemilerine yüklenmişti. Venedik kaptanları, savunmasız kalan Osmanlı kalyonlarına saldırmaya teşebbüs etmiş, fakat yine rüzgâr engeline takılmıştı. Bu sayede Osmanlı donanması zarar görmeden Korfu’dan ayrılmıştı. Venedik kalyonları rakibini takip etmek istemiş, ancak süratli bir şekilde geri çekilen Osmanlı kalyonlarını yakalayamamıştı.¹¹⁰ Bunun üzerine Venedikli kaptanlar Modon ve diğer adaları işgal etmeyi gündeme almıştı, fakat Preveze’ye başarısız bir saldırı girişimde bulunmakla yetinmişlerdi.¹¹¹ Mora’da olan sancakbeylerine de Venediklilerin işgal girişimine karşı Preveze’ye askerî destek göndermeleri emredilmişti.¹¹²

Kanunî Sultan Süleyman’ın 1537 yılında düzenlediği seferin ardından Osmanlıların ikinci defa Korfu’yu fethetme girişimi de akim kalmıştı. Kaptanıderya Canım Hoca Mehmed Paşa Venedik donanmasını sindirmesine ve adanın önemli bir kısmı ele geçirmesine rağmen kuşatmanın sonunu getirmemişti. Dönemin tarihçilerine göre, muhasaranın kaldırılmasında en önemli etken Sadrazam Damad Ali Paşa’nın Avusturya

¹⁰³ Mesela bkz. *Relazione della Vittoria ottenuta dall’Armata Navale della serenissima Republica di Venezia Contra l’Armata Ottomana nel Canale di Corfù* (Napoli: Raillard e Ricciardo, 1716), 1-6.

¹⁰⁴ Tricaud, *Campagnes de Monsieur*, c. II, 328.

¹⁰⁵ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 519.

¹⁰⁶ *Târîh-i Göynüklü*, 231.

¹⁰⁷ Korfu kuşatması için bkz. Dionysios Hatzopoulos, *La dernière guerre entre la république de Venise et l’empire ottomane (1714-1718)* (Montreal: Centre d’études helléniques, Collège Dawson, 1999), 119-146.

¹⁰⁸ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 520.

¹⁰⁹ Hatzopoulos, *La dernière guerre*, 133; Anderson, *Naval Wars in the Levant*, 249.

¹¹⁰ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 521-523; Anderson, *Naval Wars in the Levant*, 249-250.

¹¹¹ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 524.

¹¹² BOA, A.DVNSMHM.d, 125/208, 210, 318.

ordusuna mağlup olmasıydı. Kaptanıderya Mehmed Paşa ve Osmanlı askerleri bu haberi aldıktan sonra şevklerini yitirmişti.¹¹³ Râşid Mehmed Efendi ise fethedilen yerleri elde tutmak için yeterli sayıda askerin bulunmadığına dikkat çekmişti. Buna karşılık sürekli mühimmat ve yardımcı kuvvetle güçlendirilen kale muhafızları özverili şekilde mücadelesini sürdürebilmişti.¹¹⁴

Kaptanıderya Mehmed Paşa, Korfu önlerinde Venedik donanmasının saldırısını püskürtmesine rağmen düşmanın Korfu Kalesi'ne yardım ulaştırılmasına engel olamamıştı. Osmanlı donanması hâlâ deniz üzerinde rakibinden güçlü olduğunu ortaya koymuştu, fakat seferin başarısız olması Venediklileri karşı saldırı için cesaretlendirmişti. 1717 yılında Venedik donanması Osmanlı donanmasını bir deniz savaşında mağlup etmeyi ve Akdeniz'de üstünlüğü ele geçirmeyi amaçlamıştı. Böylece Akdeniz adaları ve Mora'yı yeniden işgal etmek için uygun koşullar oluşacaktı. Osmanlı donanması ise Akdeniz adalarındaki hakimiyetini sürdürmek ve Mora'daki kazançları korumak için rakibini durdurmaya odaklanmıştı.¹¹⁵

Osmanlı ve Venedik Donanmalarının Akdeniz'deki Mücadeleleri

Kaptanıderya Canım Hoca Mehmed Paşa'ya Korfu'dan döndükten sonra vakit kaybetmeden bahar ayında düzenlenecek sefer için kalyon ve diğer gemilerin hazırlıklarına başlaması emredilmişti.¹¹⁶ Mîrî kalyonların leventleri ve mühimmatı da Tersâne-i Âmire'de kapsamlı bir denetimden geçmişti.¹¹⁷ Garp Ocakları kaptanlarına da kalyonlarla sonraki yıl sefere katılmaları için emirler gönderilmişti.¹¹⁸ Önceki sene yapımına başlanan biri 76 toplu ve ikisi 66 toplu olmak üzere üç kalyon tamamlanarak denize indirilmişti.¹¹⁹ Canım Hoca Mehmed Paşa Korfu'da "*kal'anın fethi kuvvet-i karîbe gelmiş iken donanma-yı hümâyûnı kaldırıp firâr ve donanmayı girü alıkor havfından iki aded humbara kalyonunun dahi diplerin delüp batırdığı*" için azledilmiş ve Yedikule'de hapsedilmişti. Eski kaptanıderya Moralı Aşçı İbrahim Paşa tekrar donanmanın başına getirilmişti (14 Şubat 1717/2 Rebî'ülevvel 1129).¹²⁰

Venedikliler, 1717 yılında Osmanlı donanmasını Akdeniz'de mağlup etmeyi hedef olarak belirlemişti. Avusturya ordusunun Tımişvar'ı ele geçirmesi de Venediklileri cesaretlendirmişti. Kasım 1716'da bir araya gelen donanma kaptanları, kalyonlarla nisan ayında Çanakkale Boğazı önüne ulaşarak Osmanlı donanmasının Akdeniz'e açılmasını önlemeye ve Garp Ocakları kalyonlarının önünü kesmeye karar vermişti.¹²¹ Venedik donanmasının saldırıya geçeceğini öngören Osmanlı merkezî idaresi, Kaptanıderya Aşçı İbrahim Paşa'ya adaların muhafazası ve donanma hazırlıklarıyla ilgili emirler vermişti. Kendisine Nisan 1717'da yazılan ilk hükümde o seneki görevinin ada ve kıyıları düşman

¹¹³ Tricaud, *Campagnes de Monsieur*, c. II, 351-352.

¹¹⁴ *Târîh-i Râşid*, c. II, 1010, 1027-1028.

¹¹⁵ Hatzopoulos, "An Overview of Naval Strategy", 321-323.

¹¹⁶ BOA, A.DVNSMHM.d, 125/518, Evâil-i Muharrem 1129/16-25 Aralık 1716.

¹¹⁷ BOA, İE.MHH, 1/49-54, 19 Zilka'de 1128 /4 Kasım 1716.

¹¹⁸ BOA, A.DVNSMHM.d, 125/535, 536, 537, Evâsıt-ı Muharrem 1129/26 Aralık 1716-4 Ocak 1717.

¹¹⁹ Candiani, "A New Battle Fleet", 24; Mevzubahis üç kalyonun sefer vaktine kadar bütün ihtiyaçlarının tamamlanması için İstanbul kaymakamı ve diğer görevlilere emirler gönderilmişti, bkz. BOA, MAD.d, 20634, 1-3.

¹²⁰ *Nusretname*, 1061; *Târîh-i Râşid*, c. II, 1056; BOA, A.DVNSMHM.d, 125/824, 825.

¹²¹ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 534.

saldırısından korumak olduğu bildirilmişti.¹²² Bu nedenle kalyon ve diğer gemilerin nizamına özen göstermesi, levent ve mühimmat eksikliklerini tamamlaması ve hassaten kalyonların başına meziyetli kapudanları tayin etmesi emredilmişti.¹²³

Kaptanıderya Aşçı İbrahim Paşa'ya İstanbul'dan harekete geçmeden önce bir kez daha ada ve sahilleri Venedik ve korsanların saldırılarına muhafaza etmekle görevli olduğu hatırlatılmış ve özellikle Boğazhisarlarına ulaştığında kalyonlardaki leventleri teftiş etmesi ve maaşlarını eksiksiz bir şekilde ödemesi buyrulmuştu.¹²⁴ Kaptanıderya İbrahim Paşa, 7 Mayıs 1717'de (25 Cemâziyelevvel 1129) donanmayla Tersâne-i Âmire'den ayrılmış ve Beşiktaş'ta demirlemişti.¹²⁵ Osmanlı devlet kayıtlarına göre donanmada 17.265 leventin hizmet ettiği otuz mîrî kalyon ve 4.000 leventin hizmet ettiği on ticaret kalyonu olmak üzere toplamda kırk kalyon bulunuyordu.¹²⁶ İbrahim Paşa'ya Boğazhisarlarına ulaştıktan sonra gönderilen fermanla ise Çanakkale Boğazı önlerine gelmesi beklenen Venedik donanmasıyla savaşması emredilmişti.¹²⁷

Osmanlı donanmasındaki mîrî kalyon sayısı azalırken, Venedikliler 1717 yılında donanmalarını altmış ve yetmiş toplu dört yeni kalyonla güçlendirmişti. Bir kalyon şubat ayında meydana gelen bir kaza sonucunda batmıştı. Venedik donanmasındaki devlete ait kalyon sayısı yirmi altıya yükselirken, bunlarda on dört bine yakın levent hizmet ediyordu. Venedikliler, nisan ayında Çanakkale Boğazı'na ulaşmayı hedeflemişti, fakat kalyonlara yeterli sayıda top ve levent bulmakta yaşanan sıkıntılar nedeniyle donanma planlanandan daha geç bir tarihte denize açılmıştı.¹²⁸

Fevkalade Kaptan Ludovico Flangini Venedik kalyonlarıyla 8 Haziran 1717'de İmroz Adası önlerine ulaşmıştı. Venedik kalyonları saff-ı harp düzeninde kırmızı, mavi ve sarı filolara ayrılmıştı. Kırmızı filoda Kaptan Flangini kumandasında öncü kalyonlar, mavi filoda artçı kalyonlar ve sarı filoda merkezde konumlanan kalyonlar yer almıştı. Ayrıca kalyonları daha kolay yönetebilmek için her filo iki takıma bölünmüştü. Bunun yanında, Kaptan Flangini kalyon kaptanlarının toplu halde düzenlenecek hücumu ayak uydurmalarını kolaylaştırmak için bir talimatname dağıtmıştı.¹²⁹

17. yüzyılın ortalarından itibaren savaş kalyonları donanmanın savaş gemileri olarak öne çıkmıştı. Bu süreçte kalyonları deniz muharebelerinde daha etkili kullanmak için yeni taktikler geliştirilmişti. 1650'lerden itibaren İngiliz kalyon kaptanları tarafından teorik çerçevesi çizilen ve muharebelerde tatbik edilen saff-ı harp taktiği sonraki senelerde geliştirilmiş ve kalyonlar arasındaki çatışmaların seyrini belirlemişti. Kalyonların dümen suyuna göre arka arkaya ve aralık bırakmadan dizilmesini ve borda ateşini seri bir şekilde kullanmasını hedefleyen bu taktik, kısa sürede bütün Avrupa

¹²² BOA, A.DVNSMHHM.d, 126/97, Evâil-i Cemâziyelevvel 1129/13-22 Nisan 1717.

¹²³ BOA, A.DVNSMHHM.d, 126/98, Evâil-i Cemâziyelevvel 1129 /13-22 Nisan 1717.

¹²⁴ BOA, Divan Beylikçi Kalemî Mühimme Defterleri (A.DVN.MHHM.d), 949/58,59, Evâhir-i Rebî'ülâhır 1129/4-12 Nisan 1717; BOA, A.DVNSMHHM.d, 126/126, Evâsıt-ı Cemâziyelevvel 1129/23 Nisan-2 Mayıs 1717.

¹²⁵ *Nusretnâme*, 1066.

¹²⁶ BOA, C.BH, 187/8813, vr. 2.

¹²⁷ BOA, A.DVNSMHHM.d, 126/311, Evâil-i Cemâziyelâhır 1129/13-22 Mayıs 1717.

¹²⁸ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 535-538.

¹²⁹ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 539-540.

donanmaları tarafından benimsenmişti.¹³⁰ Venedik kaptanları Girit seferlerinden itibaren saff-ı harp taktiğine aşinalık kazanmıştı. Osmanlı kapudanları ise 1686-1698 yılları arasında Venedik donanmasıyla vuku bulan savaşlarda saff-ı harp taktiğini öğrenmiş ve uygulamaya başlamıştı. Savaşlar sona erdiğinde Osmanlı kalyonları saff-ı harp taktiğiyle hücum ve savunma yapmada önemli bir ilerleme kaydetmişti. Bununla birlikte düşmanı savunmasız yakaladıklarında bordalama ve ablukaya alma tarzı saldırılar düzenlemekten de vazgeçmemişlerdi.¹³¹

Limni Adası yakınlarındaki Venedik kalyonları 8 Haziran 1717'de (27 Cemâziyelâhır 1129) saff-ı harp düzeninde savaşa hazır, ancak iki donanma arasındaki çatışmayı büyük ölçüde Akdeniz rüzgârları şekillendirmişti. Kaptanıderya Aşçı İbrahim Paşa otuz sekiz kalyon ve altı kalyata ile 10 Haziran'da (29 Cemâziyelâhır) Çanakkale Boğazı'nın çıkışında demirlemişti. Fevkalade Kaptan Ludovico Flangini hemen saldırıya geçmek istemiş, fakat ters rüzgârlar kalyonların hareket kabiliyetini azaltmıştı. Venedik kalyonları 12 Haziran (2 Recep) sabahına kadar rüzgâr üstüne çıkmak için kuzeye doğru seyretmişti, ancak başarılı olamayınca İmroz Adası yakınlarında demirlemişti. Kaptanıderya İbrahim Paşa, aynı gün rüzgâr üstü avantajını ele geçirince donanmayı iki filoya ayırmış ve düşman üzerine yelken açmıştı. Venedik kalyonları rüzgâr altında kaldıkları için saff-ı harp düzeni alamamıştı. İkinci vakitlerinde sekiz Osmanlı kalyonu ve bir ateş gemisi Venedik artçı kalyonlarına saldırırken, Kaptanıderya'nın kumandasındaki diğer kalyonlar Kaptan Flangini'nin başbuğluk ettiği öncü kalyonlara hücum etmişti. Venedik artçı kalyonları bir manevra yaparak Osmanlı atağından kurtulmaya çalışmış, fakat üç kalyon geri kalanlara ayak uyduramayınca Osmanlı kalyonlarının arasında kalmıştı. Artçı kalyonlarına liderlik eden ikinci Kaptan Marcantonio Diedo'nın kullandığı Trinfo da üç Osmanlı kalyonu tarafından abluka altına alınmıştı. Diğer taraftan, Kaptanıderya İbrahim Paşa'nın idaresindeki ikinci filo Kaptan Flangini'nin yönetimindeki öncü Venedik kalyonlarına iyice yaklaşmış ve birden çok Osmanlı kalyonu Fevkalade Kaptan'ın yönettiği Leon Trionfante'yi ablukaya almıştı. Akşama kadar devam eden çatışmalar Osmanlı kalyonları geri çekildiğinde sona ermişti.¹³²

¹³⁰ Özçelik, "Osmanlı-Venedik Çatışmaları", 297-304.

¹³¹ 1686-1698 yıllarında Osmanlı ve Venedik kalyonları arasında meydana gelen deniz savaşlarının taktik açıdan analizi için bkz. Özçelik, "Osmanlı-Venedik Çatışmaları", 304-362.

¹³² "Relazione delle Combattimenti dell'Armata Veneta Navale co' la Nemica Turca dell'anno 1717", *Guerre tra i Veneziani ed i Turchi*, vr. 248a-250a; *Relazione delli combattimenti seguiti tra l'armata veneta, e l'ottomana nell'acque d'Imbro, & in quelle di Santo Stratti, e Monte Santo nei giorni 12. 13. e 16. di giugno 1717* (Venezia, 1717), 1-2; Ferrari, *Delle notizie storiche*, 190-192; Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 541-543; Anderson, *Naval Wars in the Levant*, 251-253.

Şekil 2 İmroz Adası Deniz Savaşı'nda Osmanlı ve Venedik kalyonları

Kaptanıderya İbrahim Paşa kumandasındaki Osmanlı kalyonları rüzgâr üstü avantajını kullanarak dağınık Venedik kalyonlarına ağır hasar vermeyi ve mücadeleden galip ayrılmayı başarmıştı. Özellikle rakibinin saff-ı harp taktiğini uygulayamaması Osmanlı kapudanlarının işini kolaylaştırmıştı. Savaşın bir tasvirinde, İmroz Adası önlerinde dağınık bir şekilde demirleyen Venedik kalyonlarına, saff-ı harp düzeninde ilerleyen ve iki filoya ayrılan Osmanlı kalyonlarının (A) saldırdığı görülür (Görsel 2). Venedikliler savaşın sonunda beş yüzden fazla levant kaybederken, Colomba isimli kalyon kullanılamaz hale gelmişti.¹³³

Savaştan sonraki iki günde Osmanlı ve Venedik kalyonları birkaç defa birbirlerine yaklaşmıştı, fakat çatışmalar bir savaşa dönüşmemişti. Venedik kaptanları, 15 Haziran 1717'de (5 Receb 1129) Limni Adası'ndan Bozbaba Adası'na doğru yönelmişti. Kaptanıderya İbrahim Paşa 16 Haziran'da (6 Receb) kuzey batıdan esen soğuk rüzgârla yelkenleri doldurarak iki filo halinde ve saff-ı harp düzeninde Venedik kalyonlarına saldırmak için harekete geçmişti. Fevkalade Kaptan Ludovico Flangini, Osmanlı kalyonlarını fark ettiğinde Venedikli kaptanlara saff-ı harp düzeni almaları için komut vermişti, ancak kaptanların bir kısmı komutu yanlış anlamış ve bu nedenle Venedik kalyonlarının çoğu yine düzenli bir saf oluşturmamıştı. Osmanlı kapudanları rakiplerinin ikinci defa aynı hatayı yapmalarını fırsata çevirmekte gecikmemişti. İbrahim Paşa

¹³³ Anderson, *Naval Wars in the Levant*, 253.

başında olduğu kalyon filosuyla sabahın ilk ışıklarında Venedik artçı kalyonlarına saldırmıştı. Osmanlı ikinci filosu ise Kaptan Flangini'nin yönettiği öncü kalyonlara hücum etmişti. Özellikle üç dört Osmanlı kalyonu Kaptan Flangini'nin kullandığı Leon Trionfante'ye değişmeli olarak beş saat boyunca borda ateşi açmıştı. Venedik kapudâne kalyonu Osmanlı kalyonlarının saldırısını püskürtebilmişti, fakat Kaptan Flangini bir tüfek kurşunun isabet etmesiyle ağır yaralanmıştı. Osmanlı patrona kalyonu ise düzenini yitiren bir grup Venedik kalyonuna saldırmaya çalışmış, fakat aldığı top darbeleri nedeniyle hasar görmüş ve iki mavna tarafından yedeklenerek çatışmadan uzaklaştırılmıştı. Aynı şekilde Kaptanıderya İbrahim Paşa da yönettiği üç ambarlı büyük kalyonla Amiral Francesco Correr'a'nın idaresindeki Salute'ye saldırmayı denemiş, fakat atılan bir top gabya direğine zarar verdiği için saftan ayrılmak zorunda kalmıştı. Öğle saatlerinde Venedik öncü kalyonları tramola atarak rüzgâr üstüne çıkmıştı, ne var ki Kaptan Flangini ağır yaralı olduğu için Venedik kaptanları bir karşı saldırı organize edememişti. Osmanlı kalyonları bir süre sonra Limni Adası'na doğru çekildiğinde savaş sona ermişti.¹³⁴

Osmanlı kalyonları ikinci deniz savaşında da rakiplerine üstünlük kurmuştu. Osmanlı kapudanları düşman kalyonlarının ikinci defa rüzgâr altında kalmasından ve saff-ı harp düzeni alamamasından istifade etmişti. Venedikliler bu savaşta bin beş yüze yakın denizci kaybederken, Fevkalade Kaptan Ludovico Flangini de ölmüştü. Venedik kaptanları Osmanlı kalyonlarıyla bir kez daha mücadeleye girmeye cesaret edememiş ve kalyonlarla Andre Adası'na çekilmişti.¹³⁵ Venedik kaynakları bu savaşlarda kalyon kaybı yaşandığında dair bilgi vermemişti. Kaptanıderya Aşçı İbrahim Paşa ise merkeze gönderdiği raporda, *“donanma-yı hümayûn kalyonları ile küffâr-ı bed-fi'âlin donanma-yı menhûsesi kalyonları ile imroz Adası'nın karşısında Kömür Adası'nda mukâbil olup on bir sâ'atde ayırd olamayup gice ile top ve tûfeng dahi bir ân münkatı' olmayup, bi-hamdillâhi Te'âlâ üç kalyon gark ve bir aded kalyonu dahi ihrâk bi'n-nâr olup mâ-'adâsı dahi şikest olup bir vechile mukâvemete kâdir olamayup karârı firâra tebdîl itmekle”* ifadeleriyle rakiplerinin toplamda dört kalyon kaybettiğini açıklamıştı.¹³⁶

Kaptanıderya İbrahim Paşa, kalyon kapudanlarıyla müşavere ettikten sonra Venedik donanmasının peşinden gitmeye karar vermişti. Venedikliler ise Osmanlı donanmasının saldırı ihtimaline karşı Andre Adası'na uğramaktan vazgeçmiş ve Mora'nın güneyine çekilmişti. 28 Haziran 1717'de (18 Receb 1129) Matapan Burnu açıklarına ulaşan Venedik donanmasına yedi Portekiz, iki Malta ve bir Venedik kalyonu katılmıştı. Venedik donanmasındaki kalyon sayısı otuz beşe yükselirken, Başkomutan Andrea Pisani de yirmi dört kadırgadan oluşan Venedik ince donanmasıyla destek için yola çıkmıştı. Marcantonio Diedo da Fevkalade kaptanın vefatının ardından kalyonların yönetimini devralmıştı.¹³⁷

¹³⁴ “Relatione delle Combattimento dell'Armata Veneta Navale co' la Nemica Turca dell'anno 1717”, vr. 251b-252b; *Relazione delli combattimenti*, 2; Ferrari, *Delle notizie storiche*, 192-193; Diedo, *Storia della Repubblica di Venezia*, 141-142.

¹³⁵ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 544-545.

¹³⁶ *Târîh-i Göynüklü*, 291.

¹³⁷ “Relatione delle Combattimento dell'Armata Veneta Navale co' la Nemica Turca dell'anno 1717”, vr. 255b-256a; Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 545-546; Anderson, *Naval Wars in the Levant*, 254-256.

Osmanlı donanmasındaki kalyon sayısı Garp Ocakları ve ticaret kalyonları katıldıktan sonra elli bire yükselmişti. Kaptanıderya İbrahim Paşa donanmayla 5 Temmuz 1717'de (25 Receb 1129) Matapan Burnu yakınlarına gelmişti. Ters rüzgârlar nedeniyle donanmalar sonraki beş gün boyunca çatışmaya girmemişti. 10 Temmuz'da (30 Receb) Venedik kalyonları, Başkomutan Pisani'nin idaresindeki kadırgalarla buluşmak için Barak Reis Adası'na geçmişti. Ancak, sonraki günlerde Venedik ince donanması kalyonların hızına ayak uyduramamış ve 14 Temmuz'da (4 Şa'bân) iki donanma arasındaki bağlantı kopmuştu. Kalyon ve kadırgalar aynı gün Lakonya Körfezi'ne girmiş ve su depolamak için Marathia'ya yanaştıklarında tekrar bir araya gelmişti.

Osmanlı kalyonları 18 Temmuz'da (8 Şa'bân) Matapan Burnu'nda demirlemişti. Kaptanıderya İbrahim Paşa ertesi gün sabah saatlerinde elli bir kalyonu iki filoya ayırdıktan sonra rüzgâr üstüne çıkarak Lakonya Körfezi'ne girmiş ve kuzey istikametinde Venedik donanmasının toplandığı Marathia'ya doğru ilerlemişti. Osmanlı kalyonlarını fark eden ve savaşın kaçınılmaz olduğunu anlayan Fevkalade Kaptan Marcantonio Diedo mücadeleye hazır otuz üç kalyonu kadırgalara yedeklemeye ve pruvaları doğu yönünde olmak üzere saff-ı harp düzenine sokmaya karar vermişti. Ancak, birçok kalyon kadırgalarla birlikte safin merkezinde birbirine karışmış ve Portekiz ile Malta kalyonları da rüzgâr altında kalmıştı. Üç saatlik bir uğraşın ardından sadece on beş kalyon saff-ı harp düzeni alabilmişti.

Kaptanıderya İbrahim Paşa düşman kalyonlarının düzensizliğinden yararlanmak için altı kalyona öncülük ederek artçı Venedik kalyonlarına saldırmıştı. Geride kalan Osmanlı kalyonları ise rakibin öncü kalyonları üzerine gitmişti. Sabahın erken saatlerinde şiddetli bir savaş başlarken, on iki Osmanlı kalyonu dört Venedik kalyonunu hedef almıştı. Öğlene yakın iki Osmanlı kalyonu gabya direkleri hasar gördüğü için geri çekilmiş ve diğer kalyonlar da teker teker onları takip etmişti. Aynı vakitlerde merkez ve öncü filoda bulunan Venedik kalyonlarından Madonna dell'Arsenal'in gabya direği ve Leone Triofante'nin pruva gabya direği kırılmış; Salute'nin pek çok topu parçalanmıştı. Hasar gören bu üç kalyon saftan ayrılmak zorunda kalmıştı. Öğlen vakti Osmanlı kalyonlarından atılan büyük bir top Grand'Alessandro'nun gabya direğini parçalamıştı. Bu anda on iki Osmanlı kalyonu, düşman safinda oluşan boşluktan ilerleyerek kalyonların arkasında yer alan Venedik kadırgalarına saldırmıştı. Venedik ince donanmasını yarım ay şeklinde ablukaya alan Osmanlı kalyonları Başkomutan Pisani'nin kullandığı kadirga da dahil olmak üzere pek çok kadirgaya hasar vermişti.

Öğle saatlerinde Lakonya kıyılarına yaklaşan Osmanlı ve Venedik kalyonları manevra yapmaya başlamıştı. Fevkalade Kaptan Marcantonio Diedo, kaptanlara kuzey batı yönünde manevra yapmaları için komut vermiş, fakat sadece beş kalyon safi bozmadan manevrayı tamamlayabilmiş ve geri kalanlar arasında bir düzensizlik baş göstermişti. Buna rağmen Venedik kalyonları rüzgâr üstüne çıkarak avantaj kazanmıştı. Kaptan Diedo, Osmanlı artçı kalyonlarına saldırmak için fırsat yakalamıştı, ancak Venedik ince donanmasını Osmanlı kalyonlarından kurtarmak için tekrar güney doğu yönünde manevra yapmıştı. Venedik kalyonları bir süre sonra Osmanlı kalyonlarını kadırgalar etrafından uzaklaştırmıştı. İki taraf arasında mücadele yaklaşık bir saat daha devam

ettikten sonra Kaptanıderya İbrahim Paşa kalyonlarla Lakonya Körfezi'nden ayrılarak Çuha Adası'na geçmişti.¹³⁸

Osmanlı ve Venedik donanmaları arasında meydana gelen üçüncü savaşa Osmanlılar rüzgâr avantajı ve kalyon sayısı üstünlüğüyle başlamıştı. Venedikli kaptanlar rüzgâr altında kalan kalyonlarla yine güçlü bir saff-ı harp hattı oluşturamamıştı. Savaşın ilk safhasında Osmanlı kalyonları birden fazla düşman kalyonuna ağır hasar vermeyi başarmıştı. Ayrıca Venedik ince donanmasına saldırarak düşman hattını zayıflatmıştı. Venedik kaptanları savaşın ikinci safhasında rüzgâr avantajı yakalamıştı, fakat kadırgaları kurtarmakla uğraştıkları için Osmanlı kalyonlarına karşı saldırı düzenleyememişti. Savaşa katılan bir asilzade kaleme aldığı raporda, özellikle Venedik kalyonları rüzgâr avantajını yakaladıktan sonra mutlak bir zafer kapısının açıldığını, fakat kalyon kaptanları iyi bir saff oluşturamadığı için fırsatı kaçırdıklarını belirtmişti. Bu olay vesilesiyle Osmanlı kapudanlarının böyle durumları avantaja çevirmekte daha başarılı olduğunun da altını çizmişti.¹³⁹ Venedikli kaptanlar, komutları yerine getirmede, birbirleriyle uyumlu hareket etmede ve disiplin sağlamada sınıfta kalmıştı.¹⁴⁰

Osmanlı kalyonlarını bu savaşlarda üstün kılan diğer unsur sahip oldukları ateş gücüydü. 1686-1698 yılları arasında meydana gelen deniz muharebelerinde Osmanlı kalyonlarında Venedik kalyonlarına kıyasla daha fazla top mevcuttu. Bu sayede Osmanlı kalyonları saff-ı harp taktiğiyle saldırı veya savunma yaptığında rakiplerine daha fazla hasar vermişti. Ayrıca bordalama ve abluka tarzı mücadelelerde de ateş gücü önemli bir avantaj sağlamıştı.¹⁴¹ 1717 yılında vuku bulan mücadeleler Osmanlı kalyonlarının hâlâ bu alandaki üstünlüğünü koruduğunu göstermişti. Osmanlı kalyonlarında yer alan geniş çaplı ve uzun mesafeli toplar rakiplerinin mücadele azmini kırmıştı.¹⁴² Aynı şekilde Osmanlı kalyonlarında Venedik kalyonlarına kıyasla daha fazla sayıda levent bulunuyordu. 1717'de sadece otuz mîrî kalyonda on yedi binden fazla levent hizmet ediyorken, Venedik kalyonlarında bu sayı on dört bin kadardı. Yardımcı kuvvetlerin de katılmasıyla Osmanlılar bu farkı açmıştı.

Osmanlı ve Venedik Donanmaları Arasındaki Son Deniz Savaşı

1717 yılında meydana gelen üç deniz savaşı Osmanlı donanmasının Akdeniz'de üstün güç olduğunu bir kez daha ortaya koymuştu. Venediklilerin Korfu kuşatmasından sonra Osmanlı kalyonlarını mağlup ederek Mora'daki kayıpları telafi etme planı başarısızlıkla sonuçlanmıştı.

III. Ahmed, Kaptanıderya İbrahim Paşa'yı İstanbul'a döndükten sonra Venedik donanmasına karşı kazandığı zaferler için tebrik etmiş ve sonraki yıl düzenlenecek seferin

¹³⁸ "Relatione delle Combattimento dell'Armata Veneta Navale co' la Nemica Turca dell'anno 1717", vr. 258a-260a; Ferrari, *Delle notizie storiche*, 199-201; Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 546-548; Anderson, *Naval Wars in the Levant*, 260-262.

¹³⁹ Tricaud, *Campagnes de Monsieur*, c. II, 457.

¹⁴⁰ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 549-550.

¹⁴¹ Özçelik, "Osmanlı-Venedik Çatışmaları", 362-380.

¹⁴² Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 550-551.

hazırlıklarına başlamasını emretmişti.¹⁴³ Diğer taraftan, donanma başkente ulaştıktan sonra beklenmedik kazalar meydana gelmişti. 2 Aralık 1717'de (27 Zilhicce 1129) iki kalyon Sarayburnu civarında birbirine çarpıp batmıştı. İki gün sonra Haffâf Emir Kapudân'ın kullandığı 55 zirâ (41,69 metre) ve 63 toplu kalyon yanmıştı.¹⁴⁴ 26 Mart 1718'de (23 Rebî'ülâhır 1130) Tersâne-i Âmire'de yapımı tamamlanan 53 zirâ (40,17 metre) ve 74 toplu yeni kalyon da yanmış ve alevler bir başka kalyona sıçrayınca iki kalyon daha yanarak batmıştı. Deniz savaşlarında hasar alıp kullanılmaz hale gelen iki kalyon dışında iki ay içinde İstanbul'da beş ve toplamda yedi kalyon kaybedilmişti.

Meydana gelen kazalardan sorumlu tutulan Aşçı İbrahim Paşa azledilmiş ve kapudâne kalyonu kapudanı Seyyid Süleyman Paşa kaptanıderya tayin edilmişti.¹⁴⁵ Daha önce kısa süreliğine kaptanıderya olan ve uzun yıllar kalyonlarda kapudanlık yapan Süleyman Paşa hazırlıkları tamamladıktan sonra 21 Nisan 1718'de (20 Cemâziyelevvel 1130) otuz sekiz kalyon ve yirmi kadirga ile Tersâne-i Âmire'den ayrılarak Akdeniz'e yelken açmıştı.¹⁴⁶

Venedikliler önceki yıl deniz muharebelerinde alınan mağlubiyetlerin etkisiyle donanmayı dokuz yeni kalyonla güçlendirmişti. 1718'de takip edilecek stratejiyi belirlemek için bir araya gelen kaptanların bir kısmı Avusturya ordusunun Belgrad'ı ele geçirmesini ve Osmanlıların kalyon kayıplarını fırsata çevirmek için donanmayla tekrar Çanakale Boğazı'na gidilmesini önermişti. Ancak, önceki sene yaşananları hatırlatan diğer kaptanlar ve Başkomutan Andrea Pisani, Osmanlı kalyonlarıyla tekrar savaşmanın risklerine dikkat çekmişti. Sonuçta donanmanın Venedik ve diğer adaları korumak için İyonya Denizi'nden ayrılmamasına karar verilmişti.¹⁴⁷

Venedikliler savunmada kalmayı uygun görürken, Kaptanıderya Seyyid Süleyman Paşa Mora kıyılarını düşmandan korumakla vazifelendirilmişti.¹⁴⁸ Fevkalade Kaptan Marcantonio Diedo'nun kumandasında 21 Mayıs 1718'de Venedik'ten ayrılan kalyonlar, Osmanlı donanmasının ortaya çıkmaması üzerine haziran ayında Zante'den Matapan Burnu'na doğru yönelmişti. Temmuz ayının başlarında Venedik donanmasına iki yeni kalyon daha katılmıştı. Kaptan Diedo, Osmanlı donanmasının Eğriboz yakınlarında olduğunu öğrendiğinde Malea Burnu civarında beklemeyi uygun görmüştü. 10 ilâ 13 Temmuz arasında Çuha Adası ve Lakonya Körfezi'nde devriye atmayı sürdürmüş ve 14 Temmuz'da su depolamak için Marathia'ya yanaşmıştı.¹⁴⁹

Bu süreçte Venedik donanmasının Mora kıyılarına yakın seyretmesinden endişelenen Mora Seraskeri Osman Paşa merkeze yanlış ihbarlarda bulunmuştu. Venedik savaş gemilerinin bir kısmının Karadağ yakınlarındaki Ülgün ve Bar kalelerine saldırmak üzere olduğunu ve diğer kalyonların Koron önlerinde demir attığını iddia etmişti. Bunun üzerine Kaptanıderya Süleyman Paşa'ya vakit kaybetmeden Mora'ya

¹⁴³ BOA, A.DVNSMHM.d, 126/967, Evâil-i Muharrem 1130/5-14 Aralık 1717.

¹⁴⁴ *Nusretname*, 1082; *Târîh-i Râşid*, c. II, 1079.

¹⁴⁵ *Nusretname*, 1090-1091; *Târîh-i Râşid*, c. II, 1085-1086.

¹⁴⁶ *Nusretname*, 1091; *Târîh-i Râşid*, c. II, 1087.

¹⁴⁷ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 554-561, 564-565.

¹⁴⁸ BOA, A.DVNSMHM.d, 127/362, Evâil-i Cemâziyelâhır 1130/2-11 Mayıs 1718.

¹⁴⁹ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 566-567.

giderek Venedik donanmasıyla savaşıması emredilmişti.¹⁵⁰ Ancak daha sonra Osman Paşa'nın yanlış bilgi verdiği ortaya çıkmış ve kendisi bu nedenle uyarılmıştı.¹⁵¹ Süleyman Paşa'ya Venedik donanmasında iyi durumda sadece sekiz kalyonun bulunduğuyla ilgili bir istihbarat raporu paylaşıldıktan sonra geri çekilmeyerek düşmanın üzerine gitmesi buyrulmuştu.¹⁵²

Kaptanıderya Süleyman Paşa verilen emirleri dikkate alarak Kızılhisar'dan ayrılmıştı. 20 Temmuz 1718'de (21 Şa'bân 1130) iki tarafın kalyonları Paşa Adası yakınlarında karşı karşıya gelmişti. Önceki yıl olduğu gibi kalyonları kırmızı, mavi ve sarı filolara ayıran Fevkalade Kaptan Marcantonio Diedo, Osmanlı kalyonlarını fark edince batı yönünde ilerlemişti. Bu sırada güney batıdan güçlü bir rüzgâr esmeye başladığında bütün kalyonların tramola atması ve Osmanlı kalyonları karşısında saff-ı harp düzeni alması için komut vermişti. Ne var ki sadece kendi kumandasındaki öncü kalyonlar düzgün bir şekilde tramola atabilmiş ve geride kalanlar arasında düzen bozulmuştu. Kaptan Diedo diğer filolara hızlı bir şekilde kendi yanında safa girmeleri için emir göndermişti, fakat kalyonlardan sadece birkaçı safa dahil olabilmisti. Kalyonların dağınık hali Venedik safını olabildiğince genişletirken, otuz altı Osmanlı kalyonu saff-ı harp düzeninde düşmana yaklaşmıştı.

Öğlen saatlerinde kalyonlar arasında savaş başlamıştı. Geride kalanlarla aralarında önemli bir mesafe olduğu için Venedik mavi filosunda yedi öncü kalyon, Osmanlı kalyonlarının neredeyse tamamıyla mücadele etmek zorunda kalmıştı. Sayıca üstün Osmanlı kalyonları düşmanın öncü kalyonlarına arka arkaya saldırmaya başlamıştı. Venedik patrona kalyonu beş Osmanlı kalyonunun ablukası altında kalmıştı. Venedik kırmızı ve sarı filoları beş saat boyunca devam eden çatışmalara dahil olamamıştı. Büyük çaplı bir topun isabet ettiği Madonna dell'Arsenale su almaya başladığı için geri çekilmişti. Aynı şekilde yelkenleri parçalanan Grand'Alessandro da saftan ayrılmak istemiş, fakat San Gaetano ile birlikte rüzgâra kapılarak Osmanlı kalyonlarının arasına sürüklenmişti. Mavi filodaki diğer dört kalyon da ciddi hasar aldığı için Fevkalade Kaptan Diedo bir manevrayla geri çekilmek istemişti. Ancak, rüzgâr altında kalan Venedik kalyonları manevra yapmakta zorlanmış ve Kaptan Diedo'nun kullandığı kapudâne kalyonu Leon Trionfo, Osmanlı kalyonlarından atılan büyük çaplı toplara hedef olmuştu. Venedik kırmızı ve sarı filoları da Kaptan Diedo'nun komutuyla savaştan geri çekilmek için manevra yapmaya kalkışmış, ancak yine kaptanların beceriksizlikler nedeniyle büyük bir karmaşa oluşmuştu. Osmanlı kapudanları ise rüzgâr üstü avantajı yakalamalarına rağmen güneşin batmasına yakın mücadeleyi sona erdirmeyi tercih etmişti.¹⁵³

Osmanlı kalyonları savaşın ilk gününde yine düzgün bir saf oluşturmamayan rakibi karşısında ateş gücünü ve sayı üstünlüğü avantaja çevirmeyi başarmıştı. Fevkalade Kaptan Marcantonio Diedo ertesi gün kalyonlarla Matapan Burnu'na doğru seyrederek

¹⁵⁰ BOA, A.DVNSMHHM.d, 127/685, Evâsıt-ı Şa'bân 1130/10-19 Temmuz 1718.

¹⁵¹ BOA, A.DVNSMHHM.d, 127/687, Evâsıt-ı Şa'bân 1130/10-19 Temmuz 1718.

¹⁵² BOA, A.DVNSMHHM.d, 127/688, Evâsıt-ı Şa'bân 1130/10-19 Temmuz 1718.

¹⁵³ "Relazione delle Combattimento seguita l'anno 1718 co' la Veneta Armate Navale e Ottomana", *Guerre tra i Veneziani ed i Turchi*, vr. 277b-279a; Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 567-569; Ferrari, *Delle notizie storiche*, 292-293.

rüzgâr üstüne çıkmak istemiş, fakat Kaptanıderya Süleyman Paşa daha önce davranmıştı. Bunun üzerine Venedik kalyonları doğu yönünde Paşa Adası'na doğru ilerlemişti. Osmanlı kapudanları savaşa çekmek için düşman kalyonlarını takip etmişti. Osmanlı donanmasının kuzeyinde ve Lakonya Körfezi'nin içinde kalan Kaptan Diedo, mücadeleden kaçamayacağını anladığında saf oluşturmaya karar vermişti. Önceki gün su alan Madonna dell'Arsenal saflardan ayrıldığı için Venedik donanmasındaki kalyon sayısı yirmi beşe düşmüştü.

Kaptanıderya Süleyman Paşa, işaret toplarını atıp kalyonları safa sokmuş ve batı güney batıdan esen rüzgârla yelkenleri doldurarak Venedik kalyonlarına hücumla kalkmıştı. Fevkalade Kaptan Diedo, zaman kazanmak için Lakonya Körfezi'nin içine yönelmiş ve açık denizde savaşıma şansını kaybetmişti. Ayrıca Venedik kalyonları arasındaki mesafe açılmıştı. Bu durumdan yararlanan Osmanlı öncü kalyonları, tramola atmaya hazırlanan Venedik öncü kalyonlarına saldırarak savaşı başlatmıştı. Mücadelede bir saat tamamlandığında merkez safta yer alan ve gabya direği kırılan San Spiridione geri çekilmişti. Aynı şekilde San Pietro di Alcantara da gabya direği parçalandığı için saftan ayrılmıştı. Üstünlüğü ele geçiren Osmanlı kapudanları, düşman kapudâne kalyonu Trionfo'yu çevrelemiş ve sırayla borda ateşi açmıştı. Mavi filo iyi bir savunma yapmayı başarmıştı, ancak bir Osmanlı topu Idra'nın dümenini kırmıştı. Filodaki diğer kalyonlar da ciddi hasar almıştı. Osmanlı kalyonları düşmanın büyük kalyonları Trionfo ve Costanza Guerriera'yı batırmak için hamle yapmış, ancak diğer kalyonların yardıma gelmesiyle bu iki kalyon kurtulmuştu. Günün sonunda Osmanlı kapudanları mavi filoyu diğer filolardan ayıramadığı için mutlak bir zaferi elinden kaçırmıştı.¹⁵⁴

Osmanlı kalyonları 22 Temmuz (23 Şa'bân) sabahında açık denizde ve rüzgâr üstü pozisyonunu koruyarak Venedik kalyonlarından altı yedi mil uzakta konumlanmıştı. Kaptan Diedo, yelken ve direklerini kaybeden onlarca kalyonla ilgilenirken, hasarlı kapudâne kalyonu Trionfo'dan ayrılarak Corona'ya geçmek istemiş, fakat denizcilerin moralini bozmamak için bundan vazgeçmişti. Bütün kaptanları bir araya toplayarak Osmanlı kalyonlarının ilk filoya saldırması halinde saf düzenini bozma pahasına yardıma gelmelerini emretmişti. Kaptanıderya Süleyman Paşa öğleden sonra hasar gören üç dört kalyonu geride bırakarak ve güney batıdan esen rüzgârı arkasına alarak saff-ı harp düzeninde düşman üzerine harekete geçmişti. Kaptan Diedo, rüzgâr yakalama umuduyla Lakonya Körfezi'nin iyice içine çekilmişti. İkinci vakitlerinde Osmanlı kalyonları merkez safin ve sarı filonun en büyük gemisi Madonne delle Salute'ye saldırmış ve kısa sürede mavi filodaki öncü kalyonlara da top ateşi açmıştı. Düzgün bir saf oluşturamayan mavi filo düzgün top ateşinden daha fazla hasar almıştı. Corono tarafından yedeklenen Venedik kapudâne kalyonu Trionfo bir anda on Osmanlı kalyonu tarafından çevrelenmişti, fakat etkili bir bombardıman sayesinde ablukayı kırabilmişti. Osmanlı kalyonları akşam üstü tekrar şiddetli bir saldırı başlatmıştı. Trionfo'nun yelkenleri tutuşmasına rağmen diğer kalyonların yardımıyla bir kez daha kurtulmuştu. Osmanlı

¹⁵⁴ "Relazione delle Combattimento seguita l'anno 1718 co' la Veneta Armata Navale e Ottomana", vr. 279a-280a; Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 569-570; Ferrari, *Delle notizie storiche*, 294-295.

kalyonları güneş batarken savaşa son vermişti. Venedik kalyonları gece Lakonya Körfezi'nden çıkarak Akdeniz'e açılmıştı.¹⁵⁵

Osmanlılar üç gün devam eden savaşlardan üstün ayrılmasına rağmen mutlak bir galibiyet alamamıştı. Osmanlı kapudanları düşmanın öncü kalyonlarına tüm güçleriyle saldırarak ve özellikle büyük kalyonlarını batırarak zafer kazanmak istemişti.¹⁵⁶ Venedik kaynaklarına göre Venedik beş yüzden fazla levent kaybederken, Osmanlıların kayıpları bini aşmıştı. Ayrıca kapudâne kalyonuyla birlikte sekiz Osmanlı kalyonu ağır hasar almıştı.¹⁵⁷ Ancak, üç savaşta da rüzgâr, top gücü ve sayı avantajına sahip ve dağınık Venedik kalyonlarına hücum eden taraf olan Osmanlıların rakibinden daha fazla kayıp verdiği iddiası tartışmalıdır. Nitekim Venedik donanmasına karşı üstünlük kuran Osmanlılar bunu bir zafer olarak kutlamıştı. Avusturya ve Venedik ile yapılan Pasarofça Antlaşması'ndan sonra Edirne'den İstanbul'a dönen III. Ahmed, kara savaşlarında alınan mağlubiyetlerin acısını donanmanın zaferleriyle dindirmişti. 10 Ekim 1718'de (15 Zilka'de 1130) "*mansûren ve muzafferin donanma-yı hümayûnla*" İstanbul'a gelen Kaptanıderya Seyyid Süleyman Paşa, Sultan başkente ulaştıktan sonra kendisiyle görüşmüş ve bu sırada kalyonlar top atışlarıyla kutlama yapmıştı.¹⁵⁸

1714 yılında Venedik'e savaş ilanıyla başlayan, 1716 yılında Avusturya'nın savaşa dahil olmasıyla çok cepheli hale gelen ve 1718 yılında Pasarofça Antlaşması ile sona eren savaşların neticesinde Osmanlılar Mora Yarımadası'nı geri almayı başarmış, fakat Belgrad ve Tımsıvar'ı Avusturya'ya ve Bosna sınır hattındaki önemli müstahkemleri Venediklilere kaybetmişti.¹⁵⁹ Osmanlılar kara savaşlarında ağır mağlubiyetler alırken, donanma Akdeniz'de düşman karşısında üstünlük kurmuştu. Savaşların ardından Venedik ile gerçekleştirilen barış görüşmelerinde donanmanın kazanımlarının büyük kısmı resmîyet kazanmıştı. Osmanlılar, uzun tartışmaların ardından Mora Yarımadası'ndaki hakimiyetini muhatabına kabul ettirmişti, ancak Preveze, Viçe ve Vefrandos Venediklilere bırakılmıştı. Aynı şekilde Osmanlılar Çuha Adası'nı da tahliye etmeye razı olmuştu.¹⁶⁰ Buna karşılık donanma tarafından fethedilen İstendil, Suda, Benefşe ve EGINE ise Osmanlıların hakimiyetinde kalmıştı.

Sonuç

1684-1699 yılları arasında Akdeniz'deki mücadelelerde Venedik donanmasına üstünlük kuran ve Karlofça Antlaşması'ndan sonra yeni kalyonlarla güçlenen Osmanlı donanması, Osmanlı yöneticilerini Akdeniz'de Venediklilere karşı saldırgan bir politika benimsemeye teşvik etmişti. Osmanlılar, 1714'te Venedik'e savaş ilan ettikten sonra Mora'ya düzenlenen seferde donanmadan Mora kıyılarına yakın adaların ve Mora'daki kalelerin fethinde yararlanmıştı. Ayrıca Osmanlı donanması, Venedik donanmasının

¹⁵⁵ "Relatione delle Combattimento seguita l'anno 1718 co' la Veneta Armata Navale e Ottomana", vr. 280a-281b; Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 570-571.

¹⁵⁶ Ferrari, *Delle notizie storiche*, 295.

¹⁵⁷ Candiani, *I vascelli della Serenissima*, 572.

¹⁵⁸ *Nusretname*, 1096.

¹⁵⁹ Doğan, *Venedikliler ile Dahi Sulh Oluna*, 237-263.

¹⁶⁰ *Târîh-i Râşid*, c. II, 1128; Osmanlı ve Venedik temsilcileri arasındaki barış görüşmelerinin detayları için bkz. Doğan, *Venedikliler ile Dahi Sulh Oluna*, 263-295.

faaliyet alanını daraltarak fetihleri kolaylaştırmıştı. İlk yıl elde edilen zaferler, Osmanlı yöneticilerini 1716'da nihai hedefi Venedik olan ve donanmanın asli bir rol üstlendiği bir savaş planı yapmaya dahi teşvik etmişti. Avusturya'nın Osmanlılara karşı savaşa girmesiyle Venedik fethi girişimi akim kalmıştı, ancak Osmanlı donanması o sene Korfu'yu kuşatmıştı. Kuşatma sırasında Venedik donanmasının müdahale girişiminin engellenmesine ve adanın önemli bir kısmı ele geçirilmesine rağmen aynı dönemde Osmanlı ordusunun Avusturya karşısında aldığı seri mağlubiyetler donanmanın Korfu'yu terk etmeye mecbur bırakmıştı. 1717 yılında karşı saldırıya geçen Venedikliler, Osmanlı donanmasını deniz savaşında mağlup etmek istemiş, fakat meydana gelen üç savaşta da Osmanlı kalyonları rakibine üstünlük kurmuştu. Bu zaferler Osmanlıların karada yaşadıkları kayıpların acısını ve sonuçlarını hafifletirken, Mora'daki kazançları da muhafaza etmişti. Nitekim 1718 yılında Mora yakınlarında meydana gelen son deniz savaşından da üstün ayrılan Osmanlı donanması, Venediklilerin Mora'daki kaleleri ve adaları yeniden işgal etmesine imkân tanımayacağını net bir şekilde ortaya koymuştu. Donanmanın kazandığı zaferler sayesinde Kutsal İttifak Savaşları'nda olduğu gibi Macaristan ve Bosna'da yaşanan toprak kayıplarına karşılık Osmanlılar Akdeniz'deki adalarda hakimiyetini sürdürmüş ve yeni adalar fethetmeyi başarmıştı.

KAYNAKÇA

1-Osmanlı Arşiv Kaynakları

Ali Emiri, III. Ahmed (AE.SAMD.III), 12/1062, 42/4131, 77/7770, 162/15891, 179/17396

Cevdet, Bahriye (C.BH), 163/7687, 165/7797, 187/8813, 265/12253

Divan Beylikçi Kalemi Mühimme Defterleri (A.DVN.MHM.d), 949

Divan-ı Hümâyûn Sicillatı Mühimme Defterleri (A.DVNSMHM.d), 51, 57, 120, 125, 126, 127

İbnülemin Bahriye (İE.BH), 14/1296-1297-1299, 15/1389

İbnülemin Muharrerât-ı Hususiye (İE.MHH), 1/49-54

Maliyeden Müdevver Defterler (MAD.d), 20634

Topkapı Sarayı Arşivleri Evrakı (TSMA.e), 111/14, 879/36

2-Kaynak Eserler

Anthelme de Tricaud. *Campagnes de Monsieur le prince Eugène en Hongrie, et des generaux venitiens dans la Morée, pendant les années 1716 & 1717*. Amaury, 1717.

Correspondance du Marquis de Ferriol, Ambassadeur de Louis XIV à Constantinople; avec une introduction par Émile Varenbergh. Anvers: Typographie J.E.Buschmann, 1870.

Giacomo Diedo. *Storia della Repubblica di Venezia, dalla sua fondazione sino l'anno MDCCXLVII*. Venice, 1751.

Giovanni Battista Foscolo, *Relazioni Dirette al Veneto Senato da Andrea Memmo già Bailo a Costantinopoli nel 1714 e 1715 Intorno Alla Prigione da Lui Sofferta al Topanà e Un Castello di Abido*, Venedik, Tipografia di Alvisopoli, 1840.

Girolamo Ferrari. *Delle notizie storiche della Lega tra l'Imperatore Carlo VI e la Repubblica di Venezia contra il Gran Sultano Acmet III e de' loro Fatti d'armi dall'anno 1714 sino alla pace di Passarowitz*. Venice, 1723.

Göynüklü Ahmed Efendi. *Târîh-i Göynüklü (Osmanlı Tarihi 1123-1172/1711-1759)*. Haz: Songül Çolak. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.

Guerre tra i Veneziani ed i Turchi, McGill University's Library of Rare Books and Manuscripts.

M. R. Arunova, F. S. Oreškova. *Tolstoy'un Gizli Raporlarında Osmanlı İmparatorluğu*. Çev: İbrahim Allahverdi. İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2009.

Râşid Mehmed Efendi. *Târîh-i Râşid*. haz: Abdülkadir Özcan, Yunus Uğur, Baki Çakır, Ahmet Zeki İzgöer. İstanbul: Klasik Yayınları, 2013.

Relazione delli combattimenti seguiti tra l'armata veneta, e l'ottomana nell'acque d'Imbro, & in quelle di Santo Stratti, e Monte Santo nei giorni 12. 13. e 16. di giugno 1717. Venezia, 1717.

Relazione della Vittoria ottenuta dall'Armata Navale della serenissima Republica di Venezia Contra l'Armata Ottomana nel Canale di Corfù. Napoli: Raillard e Ricciardo, 1716.

Silâhdâr Fındıklılı Mehmed Ağa. *Nusretnâme; İnceleme-Metin (1106-1133/1695-1721)*. Haz: Mehmet Topal. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2018.

3-Araştırma Eserler

Anderson, Roger Charles. *Naval Wars in the Levant, 1559-1853*. Princeton: Princeton University Press, 1952.

Aydın, Meltem. "Kaptan-ı Derya Canım Hoca Mehmed Paşa," *Bilig* 77 (2016): 27-53.

Aydın, Yusuf Alperen. "18. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Ege (Adalar) Denizi ve Doğu Akdeniz'e Yönelik Güvenlik Parametreleri," *Osmanlı Araştırmaları* 45 (2015): 161-184.

Aydın, Yusuf Alperen. *Sultan'ın Kalyonları: Osmanlı Donanmasının Yelkenli Savaş Gemileri (1701-1770)*. İstanbul: Küre Yayınları, 2011.

Bostan, İdris. "Kadırga'dan Kalyon'a: XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Gemi Teknolojisi'nin Değişimi". *Osmanlı Deniz Teknolojisi*, 85-120. İstanbul: Küre Yayınları, 2024.

Bostan, İdris. "Mezemorta Hüseyin Paşa ve 1701 Tarihli Bahriye Kanunnamesi". *Türk Denizcilik Tarihi*, Editörler: İdris Bostan, Salih Özbaran, 281-291. İstanbul: Deniz Basımevi Müdürlüğü, 2009).

Candiani, Guido. "A New Battle Fleet: The evolution of the Ottoman sailing navy, 1650-1718, revealed through Venetian sources", *The Mariner's Mirror* 104/1 (2018): 18-26.

- Candiani, Guido. *I vascelli della Serenissima: Guerra, politica e costruzioni navali a Venezia in età moderna, 1650-1720*. Venezia: Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti, 2009.
- Difrancesco, Mauro. "L'Ordine di Malta nella Seconda guerra di Morea attraverso i diari di viaggio del cavaliere fra' Afranio Petrucci, maggiore dei vascelli (1715-1717)," *Nuovo Antologia Militare* 4 (2023): 395-424.
- Doğan, Güner. *Venediklü ile Dahi Sulh Oluna: 17. ve 18. Yüzyıllarda Osmanlı-Venedik İlişkileri*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.
- Ertaş, Mehmet Yaşar. *Sultanın Ordusu: 1715 Mora Seferi'nde Organizasyon ve Lojistik*. İstanbul: Kronik, 2018.
- Hatzopoulos, Dionysios. "An Overview of Naval Strategy during the 1714-1718 War between the Ottoman Empire and the Venetian Republic," *Nuova Antologia Militare* 3 (2022): 301-340.
- Hatzopoulos, Dionysios. *La dernière guerre entre la république de Venise et l'empire ottomane (1714-1718)*. Montreal: Centre d'études helléniques, Collège Dawson, 1999.
- Hatzopoulos, Dionysios. "The Serenissima's Cretan Swansong: the Loss of Souda (September 1715)," *Nuova Antologia Militare* 5 (2024): 351-378.
- Kocić, Marija V. ve Samardžić, Nikola R. "British Sources on the Crisis of the Venetian Patriciate during the Second Morea War: The Case of Daniel IV Dolphin", *Acta Histriae* 30 (2022): 325-346.
- Özçelik, Emirhan. *Akdeniz'de Osmanlı-Venedik Çatışmaları ve Kalyon Dönemi (1670-1699)*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2024.
- Sarıkaya, Hüseyin ve Göger, Veysel, "Mora'nın Yeniden Fethine Dair Osmanlıların Hazırladıkları Fetihnâme (1715)", *Tarih Dergisi* 67/1 (2018): 101-124.
- Zucconi, Guido. "Buildign and Dismantling the Stronghold of Corfu in the Span of Three Centuries", *Cidade (in)defesa* 3 (2018): 203-219.